

Mer himmel på jord

Den norske kirke i Borg er **tilstede i alle**
lokalsamfunn i Borg. I 2017 var det mer enn
592.000 gudstjenestedeltagere, **70 000** deltagere
i skolegudstjenester, over **1200** konsert- og kulturarrangement med rundt
150.000 deltagere, og rundt **30.000** barn og
unge som deltok på et trosopplæringstiltak i Borg bispedømme. Hele
11.100 frivillige deltok.

Årsrapport 2017

DEN NORSKE KIRKE
Borg bispedømmeråd

Innhold

1. LEDERNES BERETNING	3
II. INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL.....	5
2.1 OMTALE AV VIRKSOMHETEN OG SAMFUNNSOPPDRAGET	5
2.2 OMTALE AV ORGANISASJONEN	6
III. ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	8
3.1. STATUS MÅLOPPNÅELSE	8
3.2.1 BISKOPENS ÅR	10
3.2.2 HOVEDMÅL 1 – FLERE DELTAR I, OG OPPLEVER GUDSTJENESTEN SOM ET TROSSTYRKENDE OG INKLUDERENDE FELLESKAP	14
3.2.3 HOVEDMÅL 2 FLERE SØKER DÅP, OG DELTAR I TROSOPPLÆRING	21
3.2.4 HOVEDMÅL 3. DEN NORSKE KIRKE ER SYNLIG I SAMFUNNET, OPPLEVES RELEVANT OG ENGASJERER SEG I MENNESKERS LIV	27
3.2.5 HOVEDMÅL 4 FLERE FÅR LYST TIL Å JOBBE I KIRKA.....	32
PRESTETJENESTEN I BORG 2017.....	33
3.3 OPPDRAG I ÅRSRAPPORTBREVET DATERT 11.12.17.....	37
SAMARBEID MED SKOLER OG BARNEHAGER	37
3.4 NÆRMERE OMTALE AV VIRKEMIDDELBRUKEN.....	38
3.4.1 VISITASER.....	38
3.4.2 KURS, FAGDAGER OG VEILEDNING	38
3.4.3 PERSONALFORVALTNING.....	39
3.4.4 KOMMUNIKASJON	39
3.4.5 TILSKUDDSFORVALTNING – BUDSJETTGRUPPE 1B.....	40
3.4.5.1 TILDELING DIAKONI, KATEKESSE OG KIRKEMUSIKK.....	40
3.4.5.2 TILDELING TROSOPPLÆRING.....	40
3.4.6 SAMARBEID OG ALLIANSEBYGGING	40
IV. STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN	41
4.1 HMS/ARBEIDSMILJØ	41
4.2.LIKESTILLING	41
4.3 SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP.....	43
V. VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	44
VI. ÅRSREGNSKAP	46
6.1 LEDELSESKOMMENTAR ÅRSREGNSKAPET 2017	46
6.2 BORG BISPEDØMMERÅD – UTDRAG AV REGNSKAP OG TILDELTE MIDLER 2017.....	47

Om tallene: Det er hovedsakelig fire kilder til tallene: SSBs kirkeårsstatistikk 2017, Kirkerådet 2018 og Borg bispedømmeråds tall per 31.12.2017. Analysene er gjennomført prostivis på rene tall. Tallene fra Borg bispedømmeråd 2016 kommer fra en undersøkelse gjort av menighetenes arbeid som ikke er dekket av SSB (rapporten kalt menighetsrapporteringen), samt egne brukerundersøkelser og evalueringer av kurs og samlinger.

1. Ledernes beretning

MER HIMMEL PÅ JORD!

Den norske kirke er tilstede i alle lokalsamfunn i Borg bispedømme og er synlig og tilgjengelig for menneskene her; i glede og sorg. I 2017 var det mer enn 592.000 gudstjenestedeltagere, 70 000 deltagere i skolegudstjenester, over 1200 konsert- og kulturarrangement med rundt 150.000 deltagere, og rundt 30.000 barn og unge som deltok på et trosopplæringstiltak i Borg bispedømme. Hele 11.100 frivillige er med i menighetsarbeid, og det ble samlet inn 28 millioner kroner i menighetene.

Den norske kirke i Borg har tre strategiske mål for perioden frem til 2020. Det fastsettes årlig resultatmål. Samlet har vi i 2017 oppnådd 14 av disse resultatmålene, 4 er vi på vei til å nå, mens 5 ikke er oppnådd. Vi oppnår flere resultatmål i 2017 enn i 2016. Resultatene viser at mens trendene er ganske entydige for Borg bispedømme totalt er utviklingstrendene i prostiene ikke så entydige. Det er store forskjeller, noe som antagelig skyldes naturlige variasjoner fra år til år. I noen prostier er også utvalgene så små at små endringer gir store utslag. Vi har også sett at kvaliteten på rapporteringen varierer mellom soknene. I år hadde vi rapporteringsverksteder med gjennomgang av alle indikatorene for 65 sokn. Vi ser at dette har påvirket tallene for frivillige, gudstjenester, åpen kirke, besøkstjeneste mm. Alt i alt er tallgrunlaget bedre kvalitetssikret i år enn i fjor. Vi ser en tendens til at vakanser fører til nedgang i gudstjenestedeltakelse og nedgang i oppslutning om trosopplæringen.

Strategimål 1. Flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende felleskap

Det er ikke flere som deltar i gudstjenestene i 2017 enn 2016. Men nedgangen i 2017 er mindre for gudstjenestedeltakere totalt enn i 2016. Antall deltakere på gudstjenester søn- og helligdager blir redusert med 2,9%, mens deltakelse på gudstjenester utenom søn- og helligdager øker med 7,9%. Dette utgjør en tredjedel av nedgangen i deltakelsen på søn- og helligdager. Det er store variasjoner mellom prostiene. Domprostiet, Søndre Follo og Østre Borgesyssel har en økning i

gjennomsnittlig deltakere, mens de øvrige prostiene har en nedgang.

Strategimål 2. Flere søker dåp og deltar i trosopplæring

Antall dåp i Borg viser en nedgang på 8%, korrigert for fødselstall er det en nedgang på 6,3 %. Andelen døpte av medlemmer og tilhørende 1-5 år har en reduksjon på 0,6%. Borg er sammen med Bjørgvin og Stavanger det bispedømmet som har størst positiv utvikling i andel døpte 1-åringar av medlemmer og tilhørende fra 2014 til 2017. 2017 er det første året da alle prostier er innlemmet i trosopplæringsreformen med godkjente lokale planer. Det er også første året alle menighetene telles med når oppslutningen beregnes. Utviklingen på deltakelse i trosopplæringen er negativ på alle tiltak, det bekymrer og fordrer særlige tiltak. Allikevel gleder vi oss over at nesten 30 000 barn har vært med i trosopplæring i 2017. Det er store variasjoner og ingen klare trender når det gjelder dåp og trosopplæring blant prostiene.

Strategimål 3. Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv.

Den norske kirke i Borg er ikke mer synligere i lokalaviser eller på nett i 2017 enn i 2016. Det gir grunn til bekymring at arbeidet med å øke synlighet tar såpass lang tid. Den norske kirke i Borg er mer tilstede i sosiale medier i 2017 enn i 2016, særlig er prestene mer aktive. Allikevel er det et potensiale for ytterligere økt synlighet både digitalt og i samfunnet generelt. Diakoniengasjementet har økt, og blir mer strategisk og foregår i økende grad i samhandling med andre organisasjoner og kommuner. Besøkstjenesten har økt med over 35 %. Den norske kirke har økt sitt engasjement på arenaer for religionsdialog, og for mennesker med funksjonshemming. Engasjementet for flyktninger er høyere i 2017 enn i 2016.

Pilegrimsarbeidet skaper mening og gir innhold i samarbeid mellom menigheter og med lokalsamfunnene. I 2017 ble pilegrimsleden fra svenskegrensen til Oslo ferdigstilt og fikk navnet Borgleden. I 2017 ble også antall dager med åpne kirker og veikirker økt betraktelig. Reformasjonsmarkeringene og Fredrikstads 450 års

jubileum har skapt et stort engasjement, med mange arrangement lokalt, temakvelder, temagudstjenester, konserter og forestillinger. Vi ser en økning både i antall samarbeidstiltak, antall konserter, aktiviteter og deltagere.

Miljøengasjementet kommer til uttrykk i at flere menigheter blir grønne, kontorvirksomheten vår er resertifisert som miljøfyrtårn og utviklingen av Håpets katedral.

Hovedmål 4. Flere får lyst til å jobbe i kirka

I Borg ble det ordinert 6 prester og vigslet en diakon og en kateket. Det er stabilt søkertall til stillinger i Borg, og vi har god tilgang på kvalifiserte søkere til de fleste stillinger. Ungdomsrådet har en intensjon om at ungdomstinget skal fungere rekrutterende til kirkelige stillinger. Borg bispedømme har utlyst og besatt 16 stillinger i 2017. Vi ser at antall søknader per stilling har økt i 2017, selv om det for enkelte utlysninger er få kvalifiserte søkere. Den store andelen av prestene som er 60 år og eldre (34% mot 30% på landsbasis) varsler om et stort behov for nyrekruttering de kommende årene, og gir grunn til økt oppmerksomhet mot rekrutteringsarbeidet. God og tett oppfølging fra prostene gjennom medarbeidersamtaler, tilbud om ABV og åndelig veiledning er tiltak bispedømmet prioriterer.

En ny kirke ble vigslet i 2017, Jessheim kirke. Vi registrerer at «nye» kirker er plassert sentralt i lokalsamfunnet og styrker kirkens mulighet til engasjement i lokalmiljøet. Også i de fleste andre menigheter ser vi at samarbeidet med lokale lag og foreninger forsterkes. Det er inspirerende å se hvordan menighetene deltar og involverer seg i festivaler og jubileer.

Kirke i vekst

Selv om dåpstall og gudstjenestetall søn- og helligdager gir grunn til bekymring ser vi positiv utvikling på så mange områder at vi ser lyst på framtiden. Samarbeidet med skolene er stadig godt, og i mange lokalsamfunn er det bredt samarbeid skole-kirke i løpet av året. Deltakere i ungdoms- og skolegudstjenester øker, det er stor økning i antall temagudstjenester og barnehagebesøk. Det er en stor økning i antall bibelkurs for voksne, sorggrupper, tilbud til flyktninger og diakonale tilbud. For første gang når vi målet om 2 % av

medlemmene som frivillige. Og innsamlingen av midler var på hele 28 millioner kroner, en økning på nesten 10 %.

Den norske kirkes mangfold viser seg også i de mange organisasjoner og beslutningsorganer kirken rommer. I 2017 har det vært lagt ned betydelig arbeid for å få ulike barne- og ungdomsorganisasjoner til å samhandle i større grad. Dette resulterte i etablering av regionalt samarbeidsråd for barne- og ungdomsorganisasjoner i Borg. Biskopens rådslag om fundraising samlet mange ulike aktører og skapte oppmerksomhet om behovet for nytenkning og profesjonalisering om innsamling lokalt. Vi opplever at strategiplanen for Den norske kirke i Borg er samlende og at bevisstheten om bruk av statistikk øker og at de strategiske målene motiverer og inspirerer stadig flere menigheter. Arbeidet med å støtte strategisk menighetsutvikling gjennom muv-Borg er videreført i 2017.

De økonomiske rammene er ikke i samsvar med aktivitetsnivået. Vet utgangen av 2017 var 9 av bispedømmets 142 årsverk prestetjeneste betjent av vikar og 10,8 årsverk holdt vakante gjennom vakansestyning. Dette er en dobbelt så omfattende bruk av vakansestyning som i 2016, noe som gir mindre stabilitet i prestetjenesten og som i flere prostier gir seg utslag i redusert oppslutning om gudstjenester og trosopplæring, og mindre etterspørsel etter sjelesorgsamtaler. Dette utfordrer lokal tilstedeværelse og synlighet.

Til tross for dette viser årsrapporten et godt arbeidsår for Den norske kirke i Borg i 2017. Den norske kirkes visjon er «Mer himmel på jord». Slik ønsker vi å gi mennesker håp i hverdagen og i vanskelige tider. Kirkene synliggjør at hos Gud er det store rom og høyt under taket. De mange menneskene som finner veien til kirkene er tegn på at håpet erfares og at møtet med Gud og den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus gir mennesker et ankerfeste i tider med store forandringer. Det gir oss grunnlag til å si med

Karin Elin Berg
leder
Borg bispedømmeråd

Atle Sommerfeldt
biskop i Borg

frimodighet: Den norske kirke i Borg har bidratt til mer himmel på jord i 2017.

II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

2.1 Omtale av virksomheten og samfunnsoppdraget

Borg biskop og bispedømmeråd er den regionale ledelse for Den norske kirke i Borg bispedømme. Borg bispedømmeråd er det demokratiske organ som leder arbeidet i Borg bispedømme. Bispedømmerådets hovedoppgave er å ha sin oppmerksomhet henvendt mot alt som kan vekke og nære det kristelige liv i menighetene. Bispedømmerådet skal fremme samarbeidet mellom det enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet. Bispedømmerådet ansetter prestene, ref. kirkeloven § 23.

Hovedmålet for bevilgningene over statsbudsjettet er å støtte opp under Den norske kirke i samsvar med Grunnloven § 16.

« Alle Indvaanere av Riget have fri Religionsøvelse. Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk Kirke, forbliver Norges Folkekirke og understøttes som sådan af Staten.....»

Fra dette hovedmålet er det utledet følgende mål:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.

Borg bispedømmeråd har ut fra de fire hovedmålene, resultatmål for Den norske kirke og strategiplan for Den norske kirke i Borg utviklet fem strategiske mål og 23 resultatmål for sin virksomhet i 2017.

Borg bispedømmeråd 2016-2019

Fra venstre:, Runar Godø, Maja Andresen Oseberg, biskop Atle Sommerfeldt, Solveig Mysen, Anne-Kari Skardhammar (vara), Anne Brun Andersen, stiftsdirektør Per Johan Bjerkeli (ikke medlem av BDR), Karin-Elin Berg (leder), Svein Skarsholm, Anne Enger (nestleder). Marianne Skadal og Erling Birkedal var ikke til stede da bildet ble tatt.

Bispedømmerådet består av ni valgte medlemmer pluss biskop og har stiftsdirektør som daglig leder.

Ungdomsrådet i Borg har seks valgte medlemmer og to vara.

Borg bispedømmeråd samarbeider med Borg kirkevergelag, Dialogforum Østfold, Kirkens Bymisjon, Kirkens Nødhjelp, Kirkens SOS, Kirkens Familievern, IKO – Kirkelig Pedagogisk Senter og Samarbeidsrådet for Menighet

og Misjon (Areopagos, Den Norske Israelsmisjon, Det Norske Misjonsselskap, HimalPartner, Misjonsalliansen, Normisjon og Stefanusalliansen). I 2017 er også samarbeidet med Gøteborg Stift videreutviklet.

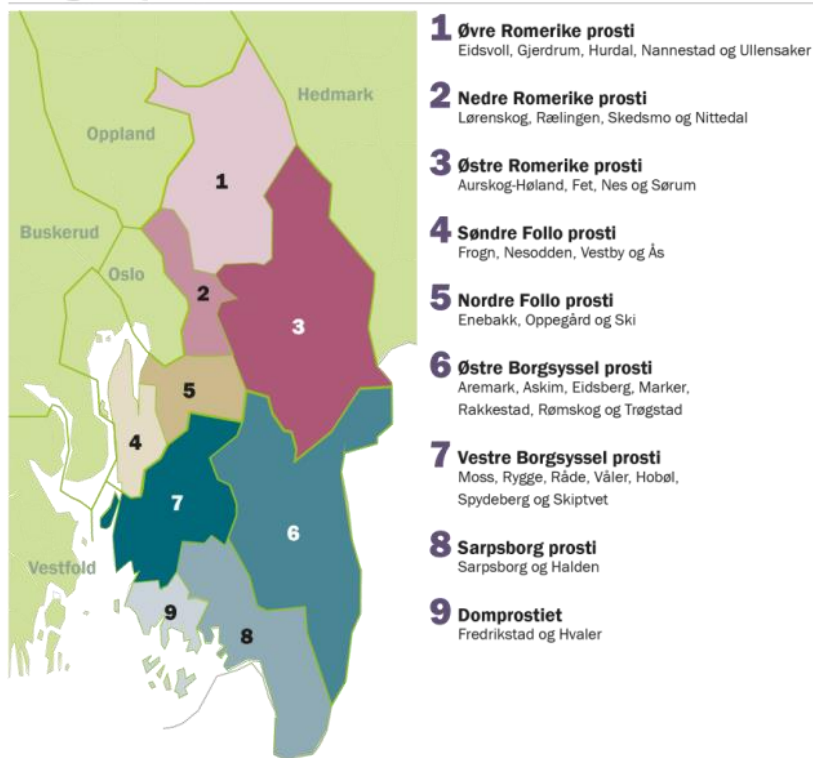
2.2 Omtale av organisasjonen

Borg bispedømmeråd hadde ved utgangen av året 133,8 årsverk fordelt på 122,2 presteårsverk og 11,6 årsverk i administrasjonen. Prostene og administrasjonens ledergruppe utgjør bispedømmets daglige ledelse. Biskopen leder prostene og prestedtjenesten. Prostene er som hovedregel medlem i kirkelige fellesråd og styrer prestedtjenesten i prostiet. Stiftsdirektøren leder virksomheten ved kontoret. De to seksjonene personal og service, og Kirke og samfunn, styres av hver sin seksjonsleder. Administrasjonen holder til i Fredrikstad.

Fra venstre: Stiftsdirektør Per Johan Bjerkeli, prost Bjarne Olaf Weider, prost Elisabeth Yrwing Guthus, prost Trond Tveit Selvik, prost Sven Holmsen, biskop Atle Sommerfeldt, domprost Knut Erling Johansen, prost Hege Fagermoen, prost Liv Krohn-Hansen, prost Kari Mangrud Alvsvåg, økonomisjef Anne Sofie Rosenvinge, prost Torstein Lalim og personalsjef Ørnulf Elseth.

Borg bispedømme

Illustrasjonen viser Borg bispedømme, med oversikt over prostiene og fellesrådene.

Grafikk: Tor Ljønes

Organisasjonsstruktur

Prosti	Antall sokn	Medlemmer i Dnk 2015	Medlem		% endring 2015-2016	Antall innbyggere 2016	2017 andel medl. av befo.
			mer i Dnk 2016	medlemmer Dnk 2017			
Domprostiet	11	59 708	59 205	59 044	0	83 174	71
Sarpsborg	16	60 758	60 340	60 090	0	85 010	71
Vestre Borgesyssel	13	53 766	53 228	53 093	0	74 840	71
Østre Borgesyssel	14	34 588	34 213	34 035	-1	45 979	74
Søndre Follo	11	47 195	46 933	47 299	1	69 904	68
Nordre Follo	9	47 902	47 219	46 736	-1	67 810	69
Nedre Romerike	9	84 893	83 987	83 826	0	128 767	65
Østre Romerike	16	50 659	50 484	50 456	0	65 351	77
Øvre Romerike	14	58 392	58 399	58 759	1	79 176	74
Borg	113	497 861	494 008	493 338	0	700 011	70

SSB-statistikk pr. 15.3.2016, medlemstall per 31.12.2017.

Volumtall

Volumtall sum Borg	2012	2013	2014	2015	2016	2017	% endring 2016-2017
% medlemmer døpte av medl./tilhør 1-5 år	_____	76,4	75,4	74,2	74,6	74,2	-0,6
Antall dåpshandlinger	4 408	4 190	4 176	3 901	3 832	3 527	-8,0
Antall konfirmerte	5 190	5 091	5 034	5 027	4 671	4 719	1,0
Antall kirkelige vigslar	990	978	940	887	937	984	5,0
Antall kirkelige gravfer	4 647	4 688	4 732	4 732	4 587	4 486	-2,2
Antall gudstj. søn- og h	4 884	4 982	4 893	4 810	4 769	4 716	-1,1
Deltakere på gudstj. sø	486 268	484 523	483 184	470 909	455 298	441 903	-2,9
Antall gudstjenester to	6 378	6 494	6 458	6 359	6 367	6 430	1,0
Deltakere på gudstjene	618 049	621 218	625 966	612 514	595 192	592 878	-0,4

SSB og Kirkerådet 2017

Tabell for nøkkeltall

Nøkkeltall for årsregnskapet	2015	2016	2017
Antall årsverk	149	145,1	133,8
- Herav prestatjeneste	137,4	133,5	122,2
Samlet tildeling budsjetgruppe 1A	111 914 000	120 934 000	135 715 000
Utnyttelsesgrad budsjetgruppe 1A	99,9%	99,0%	97,6%
Driftsutgifter	11 543 332	12 021 272	10 099 086
Andel lønn prestatj vs lønn adm	89,7 %	90,0%	92,0%
Lønn og godtgjøring per årsverk*	672 975	742 299	855 657*

Tall for 2015 og 2016 fra KUD. Tall for 2017 fra Kirkerådet.

Pga omlegginger og virksomhetsoverdragelsen er tallene for lønn pr årsverk ikke sammenlignbare, i 2017 er pensjonskostnader inkludert.

III. Årets aktiviteter og resultater

3.1. Status måloppnåelse

Beskrivelse av fargekoder: grønn: Mål oppnådd, gul: På god vei, mål ikke oppnådd men en helhetsvurdering basert på prostivise vurderinger og historiske trender tilsier at status er stabil eller i positiv utvikling. Rødt: Mål ikke oppnådd, negativ utvikling. I tillegg til kirkemøtets resultatmål har Borg definert en del egne resultatmål og indikatorer.

Strategimål	Resultatmål fra årsplan 2017	Resultat
1. Flere deltar i og opplever gudstjenestene som et inkluderende og trosstyrkende felleskap	1. a. Øke gjennomsnittlig gudstjenestedeltakelse på søn- og helligdager til 100 (95.5 i 2016)	93,7 gj.nittlig deltakere, det er en nedgang på 1,9 % poeng, 4 prostier har en positiv utvikling
	1.b. Gudstjenestetilbudet holdes stabilt (6367 i 2016)	6430 gudstjenester totalt, en oppgang på 2,4 prosent
	1.c Oppslutningen om kirkelig vigsel holdes oppe på 2014 nivå (940)	984, en oppgang på 5 %.
	1.d. Oppslutningen om kirkelig gravferd holdes stabilt. (4587 i 2016))	4486, en nedgang på 2,2 %. I andel av døde er nedgangen på 1,3 %.
	1.e. Medlemmer skal oppleve kirkemusikken som berikende i gudstjenestene	I gudstjenesteundersøkelsen svarte 65 % at de opplevde kirkemusikkensom berikende i gudstjenesten. 37 % opplever at den beriker i stor grad.
	1.f Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet (1 i 2016)	To sokn har inkludert samisk i gudstjenester i 2017.
	1.g. Alle mennesker, uavhengig av funksjonsevne og livsstil, gis mulighet til aktiv deltakelse i den lokale kirkes hovedgudstjenester.	50 prosent av menighetene har tilbud om tilrettelegging i gudstjenester for mennesker med utviklingshemming. Gult fordi flere menigheter har vedtatt å bli inkluderende menigheter.
1.h Flere menigheter er engasjert i ytremisjon.	96 menigheter melder om 127 prosjekter. Økning i antall menigheter, nedgang i antall prosjekter.	
2. Flere søker dåp og deltar i trosopplæring	2. 75% av medlemmer og tilhørende er døpt i aldersgruppen 1-5 år.	74,2 % av tilhørende i aldersklassene 1-5 år, nedgang på 0,4 prosentpoeng, to prostier har framgang.
	2.b Omfanget i trosopplæringstilbudet holdes stabilt på 2013 nivå (240 timer i gj.snitt)	Gjennomsnittlig antall er 267 timer gjennomførte timer, over 2013 nivå, men under landsgjennomsnittet. Grønt fordi utviklingen er ønsket.
	2.c Oppslutning om trosopplæringstiltakene øker opp mot landsgjennomsnittet: 4-årsbok, tårnagent, Lysvåken, Etter konfirmasjon.	4 års bok- 32% ned 4 prosopoeng- nasjonalt 44% Tårnagent, 17 %, ned 2 prosopoeng-nasjonalt 25 %, Lysvåken 13 % ned 2 prosopoeng- nasjonalt 22 %. Etter konfirmasjon 10 % ingen endring, nasjonalt 12%
	2.d . Opprettholde oppslutning om konfirmasjon på 2013 nivå (80%), andel av dømte 15-åringer	Nedgang fra 80% til 79%.

3 Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv	3.a. 1. Andel av menighetene som har formelle avtaler om diakonale tiltak med kommunene øker. 3.a.2 Øke antall menigheter som har godkjent diakoniplan 3ac. Antall kommuner som samarbeider med de lokale menigheter for å sikre at de som mottar helse og omsorgstjenester får ivaretatt retten til tros- og livsytelsesutfoldelse.	Andel kommuner med formelle avtale har ikke økt- samme antall som i fjor. Antall diakoniplaner har økt fra 79 i 2016 til 85 i 2017. Det er en økning i antall menigheter som samarbeider med kommunene for å sikre retten til tros og livsytelsesutfoldelse.
	3.b Kirken er mer synlig i samfunnet. Antall menigheter som tar i bruk kirkenettet, antall brukere og øker på kirken.no/borg, antall positive redaksjonelle oppslag i medier i Borg fra menigheter og bispedømme på dåp, flyktninger, trosopplæring, klima og pilegrim	Per 31.12.17 er det 28 fellesråd av 38 som er innmeldt på intranettet. Dette er 12 flere enn i 2016. På nett hadde vi 9000 unike brukere og 18 000 økter i 2017, en økning på 18.4 % fra 2016. Redaksjonelle oppslag: 6419, ikke alle relevante, men økning av positive oppslag.
	3.c Flere menigheter blir med i en bærekraftig forvaltning av skaperverket.	Ni nye menigheter, totalt 64. Positiv utvikling. Borg bdr kontor resertifisert som miljøfyrtårn.
	3d. Kirken gir rom for ulike kunst og kulturuttrykk	149 479 deltakere på 1291 arrangementer i kirkene i Borg. Solid økning fra 2016.
	3.e Videreutvikle arenaer for religionsdialog mellom Dnk og moskeer/andre religioner	Flere arenaer for religionsdialog er etablert i løpet av 2017. Askim, Moss, Sørums og Fredrikstad.
	3.f Øke antall deltakere på ungdomsarenaer	Antall deltakere på ungdomsgudstjenester har økt med 21,0 %. Gjennomsnittlig deltakerantall har økt fra 101 i 2016 til 116 i 2017. Antall deltakere på lederkurs for 13-17 åringer er redusert med 20,1 %, gjennomsnittlig deltakerantall har økt fra 8 i 2016 til 12 i 2017.
	3.g Flertall av menighetene i Borg (der det er aktuelt) har tiltak for asylsøkere eller bosatte flyktninger	49 menigheter har tilbud til innvandrere. Dette er en økning fra fjoråret på 11, eller 29%.
4 (fra kirkemøtet) Flere får lyst til å jobbe i kirka	4. Rekrutteringen til vigslede stillinger styrkes	En nedgang fra 11 til 8 vigslinger, herav 6 prestes. Vi ser ingen entydig negativ trend, naturlige variasjoner.
	4.b 2 % av medlemmene engasjerer seg i frivillig tjeneste i kirka. (1,83% i 2016)	Antall frivillige totalt har økt med 21,7 % til 11 101, en økning av andel frivillige av medlemmer til 2,25 % av medlemmene.
	4.C. Ansatte scorerer gjennomsnittlig 5 av 6 på trivsel på arbeidsplassen i arbeidsplassundersøkelsen.	Gjennomsnitt på 4.8. En liten økning fra 4,7 i 2016
	4.d Opprettholde antall kvalifiserte søkere per stilling (6 i 2016)	Gjennomsnittlig 7,9 søkere pr. stilling i 2017. 126 søkere fordelt på 16 tilsetninger.

Kirkerådet 2016, SSBs kirkeårsstatistikk 2016, Borg bispedømmeråd 2016

3.2.1 Biskopens år

Biskopen hadde seks vitasjer i 2017.

Uke 6: Skårer sokn (Nedre Romerike prosti)

«Lovsangsgudstjeneste i ungdomsklubbens ramme - som jeg deltok i under vitasjen – har stor og bred deltakelse. Det musikalske uttrykket og den fine tradisjonen fra Tomasmessene med lystenning, stillhet og samtalemulighet skapte en meget god dynamikk i gudstjenestefeiringen, og ga rom for mangfold i trosutfoldelse. Konfirmasjonstidens relevans understrekes av det omfattende tilbudet og den høye deltakelsen på MILK-kursene og after-MILK etter man er konfirmert».

Uke 13: Trøgstad og Båstad sokn (Østre Borgesyssel prosti)

«Menighetsbarnehagene som omfatter nesten 1/3 av barna i Trøgstad, gir barna gode holdepunkter i sentrale bibelfortellinger og i de kristne høytidene. Samarbeidet med skolen på skolens premisser knyttet til høytidsmarkeringer og bidrag inn i undervisningen, er også en del av kirkens helhetlige og livslange dåpsopplæring, noe også den planlagte skoloring av frivillige vil bidra til».

Uke 18: Domkirken sokn (Fredrikstad domprosti)

«I dagens Fredrikstad gjenfinder vi mye av den sosiale noden fra tidligere tider blant rombefolkningen i byen, som jeg fikk erfare da jeg i løpet av vitasjen besøkte leiren deres på Lisleby. Også de mer enn 2000 barn og unge som lever i familier med inntekt under 60% av gjennomsnittsinntekten, og som var et tema i et eget møte med kommunens ledelse, er en stor utfordring for kirke og kommune. Kommunens representanter bekreftet at dette er en prioritert sak for kommunens ledelse».

Uke 38: Rakkestad sokn (Østre Borgesyssel prosti)

«Fra 1. januar 2016 ble de tre soknene Rakkestad, Os og Degernes slått sammen til ett sokn for hele kommunen. Det er opprettet kirkeutvalg knyttet til de gamle soknene, og under samtalen med menighetsrådet tirsdag kveld var det tydelig at dette fungerer etter hensikten. Det blir spennende å se hvordan denne nyorganiseringen vil utvikle seg på andre områder. Den kan gi viktig lærdommer til organiseringen av den kirkelige virksomheten i hele bispedømmet».

Uke 41: Greåker, Tune, Holleby og Soli sokn (Sarpsborg prosti)

«De fire soknene har gode tradisjoner for å feire gudstjenester for mennesker med ulike former for bistandsbehov, som synliggjør hele mangfoldet i Kristi kropp. Det var svært givende å få være med på den demensvennlige gudstjenesten i Tune kirke onsdag formiddag. Denne nyetablerte gudstjenesten er et glimrende tilbud til en særlig sårbar gruppe, i tillegg til at det er et svært fremtidsrettet tilbud i en kommune som er godkjent som demensvennlig og som vil se en fordobling i aldersgruppen over 80 år frem mot 2040».

Uke 47: Spydeberg, Hovin og Heli sokn (Vestre Borgesyssel prosti)

«Kommunene i indre Østfold har en visjon om at dette ikke handler om å slå seg sammen, men at det først og fremst handler om å bygge noe nytt sammen. Dette gir også en god retning på den prosessen som kirken nå er inne i. Kirkens rolle som lokal identitetsmarkør vil bli svært viktig, og vil være en naturlig aktør i arbeidet med å sikre lokalsamfunnenes stemme inn i den nye kommunens beslutningsorganer».

Borg biskop har følgende nasjonalkirkelige verv: Styret i Stiftelsen Diakonhjemmet, Teologisk Nemd, Mellomkirkelig Råd og Kontaktforum med Human-Etisk Forbund.

Ordinasjoner og vigslinger i 2017

Dato	Sted	Ordinand
17.april	Skoklefall kirke	Kristin Bugge Andersen ordinert til tjeneste som vikarprest i Skoklefall, Gjøfjell og Nesodden sokn i Søndre Follo prosti.
23.april	Årnes kirke	Hilde Renate Bergly vigslet til tjeneste som diakon i Nes/prostidiakon, Østre Romerike.
11.juni	Jessheim kirke	Lasse Thorvaldsen ordinert til tjeneste som ungdomsprest i Hovin sokn, Øvre Romerike prosti.
25.juni	Tomb kirke	Gunnhild Vesteraas Grøvle ordinert til tjeneste som kapellan i Rakkestad sokn, Østre Borgesyssel prosti.
25.juni	Tomb kirke	Magnus Grøvle Vesteraas ordinert til tjeneste som kapellan i Eidsberg, Mysen, Hærland og Trømborg sokn, Østre Borgesyssel prosti.
3.september	Ullensaker kirke	Knut Osvald Heie Ertzeid ordinert til tjeneste som kapellan i Ullensaker sokn, Øvre Romerike prosti.
17.september	Skiptvet kirke	Kristin Catherine Winlund ordinert til tjeneste som vikarierende sokneprest i Skiptvet sokn, Vestre Borgesyssel prosti.
3.desember	Øvre Rælingen kirke	Åsmund Offernes vigslet til tjeneste som kateket i Rælingen og Øvre Rælingen sokn, Nedre Romerike prosti.

Biskopens fagdager i 2017

Dato	Faggruppe	Biskopens tema
17.januar	Fagdag for undervisningsansatte	Luther, reformasjonen og trosopplæring: Om dåpen og troen som grunnlag for kirkens dåpsopplæring.
14.februar	Nyttårssamlinger for prestene	Det forsonende mangfold – et håpsteget.
6.april	Fagdag for institusjonsprester	Religionsmøte med kirkelige handlinger.
14.november	Fagdag for åndelige veiledere	Åndelig veiledning i fellesskap.
15.november	Fagdag for diakoner	Samarbeid mellom kirke og kommune knyttet til arbeidet med flyktninger.
30.november	Fagdag for arbeidsveiledere	Åndelig veiledning og arbeidsveiledning

Biskopens deltagelse på utvalgte arrangementer i 2017

Gudstjenester (i tillegg til visitasgudstjenester)	
5.februar	HEKTA-gudstjeneste, Lillehammer
5.mars	Vigsling av nye Jessheim kirke
26.mars	Jubileumsgudstjeneste, Ås kirke 150 år
9.april	Palmesøndagsgudstjeneste i Fredrikstad domkirke.
24.april	Gudstjeneste ved åpningen av KAs landsrådsmøte, Jessheim kirke.
7.juni	Gudstjeneste i Trømborgfjella, Trømborg.
27.juli	Olavsvake, Nidarosdomen.
30.juli	Høymesse, Nidarosdomen.
17.september	Jubileumsgudstjeneste Fredrikstad 450 år, Fredrikstad domkirke.
21.oktober	Gudstjeneste ved Diakoniens dag, Jessheim nye kirke.
29.oktober	Reformasjonsmarkeringsgudstjeneste, Fredrikstad domkirke.
5.november	Jubileumsgudstjeneste, Greverud kirke 50 år.
25.desember	Høytidsgudstjeneste juledag, Fredrikstad domkirke.
Biskopens rådslag	
9.mai	Rådslag om barne- og ungdomsarbeid
27.september	Rådslag om fundraising

Andre arrangementer i bispedømmet		
11.mars	Bibeltime og deltakelse på Ungdomstinget, Sarpsborg	
21.-23.april	Konferansier ved avslutningskonserten av Mozartfestivalen, Fredrikstad	
31.mai	Kirkens Nødhjelps representantskapsmøte, Fredrikstad	
20.juli	HimalPartner Sommerstevne, Haugetun Folkehøgskole, Fredrikstad	
30.september	Åpning av minneutstilling, Den thailandske buddhistforening og Buddhistforbundet, Frogner/Sorum	
Arrangementer nasjonalt		
14.januar	Hilsen ved Åpen folkekirkes årsmøte, Oslo	
17.februar	Debatt, Human Rights Human Wrongs-festivalen, Cinemateket Oslo	
7.juni	Deltakelse på innføringsprogrammet for nye prester, Gardermoen.	
1. juli	Hilsen ved Changemakers 25-årsjubileum, Rønningen Folkehøgskole, Oslo	
28.juli – 2.august	Bidrag på ulike arrangementer under Olavsfestdagene, Trondheim	
14.november	Innlegg på seminar, Stefanusalliansen, Oslo.	
Arrangementer internasjonalt		
15.-16.mars	Stiftsdager i Göteborg stift.	
16.-21.mai	Økumenisk delegasjonsreise til Zimbabwe Council of Churches.	
21.-25.august	Retreat med Bispemøtet, Assisi	
11.-13.november	Bispevigling, Helsinki.	
Utvalgte kronikker og artikler		
«Statskirken har blitt Norges folkekirke», i samarbeid med bispedømmerådets leder ved årsskiftet		
«Vi må vise gjensidig respekt» - kronikk i forbindelse med Kirkemøtets vedtak om likekjønnet vigsel.		
«Gi oss i dag vårt daglige brød: Pastoral-politiske refleksjoner om kirkens samfunnsengasjement» (Tidsskrift for Kirke og kultur)		
«Nåde» (påsekronikk)		
«Pinsens virkelighet: Enhet i mangfold» (pinsekronikk)		
«Olsok-feiring og nasjonal identitet» (Olsok-kronikk)		
«Det skal være likhet», Dagen, august		
«Vandring for medmennesker», i forbindelse med TV-aksjonen		
«Vern om skaperverket grunnleggende både i kristen tro og i landbruket», i forbindelse med kjøttreduksjonsdebatten		
«Håp for hele skaperverket» (Julekronikk)		
Utvalgte foredrag		
11.-13.januar	«Leave No One Behind: The necessity of taxation»	Sigtunakonferansen, Stockholm, med tema: «Social Protection in a time of Rising Inequality – The Role of Diakonia»
15.mars	«Skriften alene: Om Luthers Skriftforståelse – og vår»	Litteraturhuset Fredrikstad
25.mars	«Luther og strategisk menighetsutvikling»	Samling for valgte ledere i Borg, Ski nye kirke.
8.april	«EXITUS – død, sorg og melankoli»	Åpning av kunstutstillingen EXITUS, Galleri F15, Jeløy
31.mai	«Økonomisk ulikhet som utfordring for kirken»	Kirkens Nødhjelps representantskapsmøte, Fredrikstad
27.juli	«Teologisk refleksjon om menneskerettigheter med særlig henblikk på situasjonen i Det hellige land»	Olavsfestdagene, Trondheim.
17.august	«Hans Nilsen Hauge og vår tid»	Haugefestivalen, Gamlebyen i Fredrikstad
27.september	«Luther og kirkekunsten»	Åpning kunstutstilling, Mysen kunstforening.
23.oktober	«Reformasjonsjubileet 2017 – perspektiver og refleksjoner»	Halden Rotary
27.oktober	«Menneskeverd, menneskerettigheter og trosfrihet»	NFUs 50-års jubileumskonferanse, Bergen.

3.2.2 Hovedmål 1 – Flere deltar i, og opplever gudstjenesten som et trosstyrkende og inkluderende felleskap

Status resultatmål 1.a: Øke gjennomsnittlig gudstjenestedeltakelse på søn- og helligdager til 100

Antall deltakere per gudstjeneste på søn- og helligdager er redusert fra 95,5 i 2016 til 93,7 i 2017. Totalt antall gudstjenestedeltakere på søn- og helligdager har i 2017 gått ned med 13.395 deltakere til 441.903. Ikke oppnådd.

Status resultatmål 1.b Gudstjenestetilbudet holdes stabilt

Antall gudstjenester på søn- og helligdager er redusert med 53, fra 2016 (4769) til 2017 (4716) Samtidig har antall gudstjenester utenom søn- og helligdager økt med 116, fra 1598 (2016) til 1714 (2017). Antall gudstjenester totalt økte med 63 i 2017. Resultatmål oppnådd.

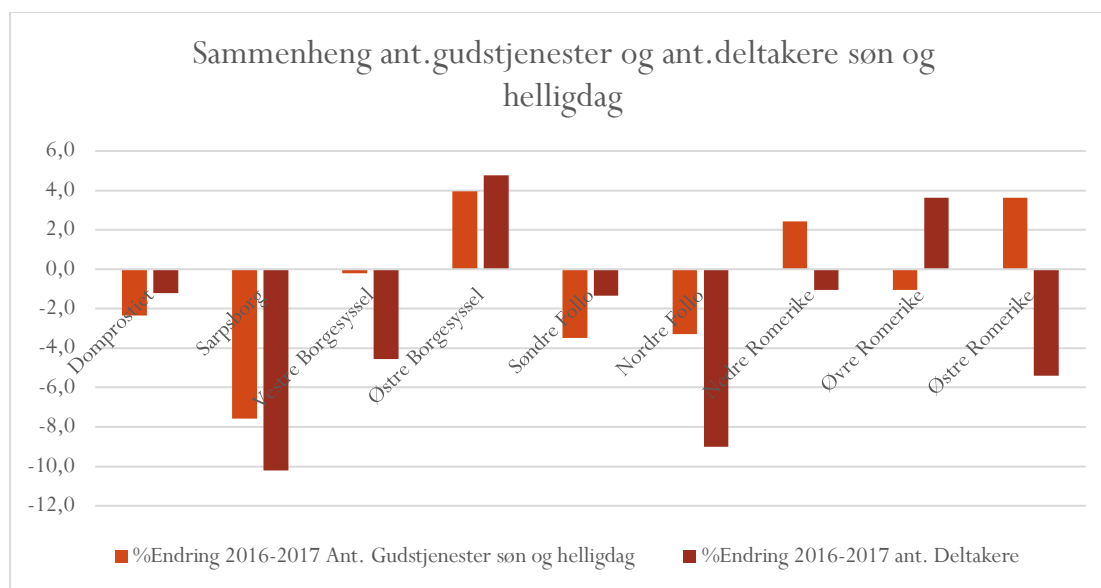
Nøkkeltall resultatmål 1. a og 1 b 2017

	2017 ant.guds tjenester søn.hel	%Endring 2016-2017 ant. gudstjenester søn og helligdag	2017 ant.deltak ere søn/hel	%Endring 2016-2017 ant. Deltakere søn/hel	2017 deltagere pr.gudstjenes te søn/hel	% endr. 2016- 2017 ant deltakere pr.gudstjeneste
Domprostiet	579	-2,4	53209	-1,2	91,90	1,2
Sarpsborg	634	-7,6	51434	-10,2	81,13	-2,9
Vestre Borgesyssel	510	-0,2	46982	-4,5	92,12	-4,4
Østre Borgesyssel	475	3,9	44311	4,8	93,29	0,8
Søndre Follo	415	-3,5	38950	-1,4	93,86	2,2
Nordre Follo	440	-3,3	45921	-9,0	104,37	-5,9
Nedre Romerike	589	2,4	62449	-1,1	106,03	-3,4
Øvre Romerike	560	-1,1	51465	3,6	91,90	4,7
Østre Romerike	514	3,6	47182	-5,4	91,79	-8,7
Sum Borg	4 716	-1,1	441903	-2,9	93,70	-1,9

Analyse

Mens trenden for Borg er jevnt negativ de siste årene viser gudstjenestetallene betydelige forskjeller mellom prostiene når det gjelder oppslutningen om gudstjenestene på søn- og helligdager. Det er vanskelig å si noe entydig om disse forskjellene. Noe skyldes naturlig variasjon, noe skyldes forskjeller i utvalgsstørrelse (endringene er ikke vektet slik at prosentendringene ikke gir et likt bilde av endringstørrelsene). Bakgrunnstallene viser en tydelig tendens til at sokn med høy grad av vakansstyring og ustabil bemanningssituasjon scorer lavere og har større variasjoner på en rekke indikatorer, og sokn med stabil bemanning og god infrastruktur scorer høyere og har mer stabil oppslutning.

Noe av tilbakegangen kan forklares med en reduksjon på 53 (-1,1%) i antall gudstjenester på søn- og helligdager.

Forklaring: Når antallet gudstjenester går ned forventer vi at deltagere går ned og vice versa. Figuren viser at dette ikke er tilfelle i Romeriksprostiene.

Denne sammenhengen gjelder ikke for Østre og Nedre Romerike prosti, der en økning i antall gudstjenester har ført til en reduksjon i gudstjenestedeltakelse (se figur over). Det er derfor vanskelig å si noe entydig og prinsipielt om sammenhengen mellom gudstjenestedeltakelse og antall gudstjenester.

Den overordnede forklaringen på reduksjonen i antall gudstjenester på søn- og helligdager i 2017 handler blant annet om at gudstjenestetilbudet har blitt tilpasset den reelle ressursituasjonen, grunnet strammere økonomi, innsparingskrav, vakansestyling og prestenes arbeidstidsbestemmelser. Videre har vi de senere årene sett en utvikling med flere fellesgudstjenester i prostiene. Disse begrunnes blant annet i strategiske valg for økt gudstjenesteoppslutning i forbindelse med høytider og trosopplæring, dels om ferieavvikling. Det er ulike erfaringer når det gjelder oppslutningen om fellesgudstjenester.

I løpet av 2017 har åtte av ni prostier fått ny gudstjenesteforordning som er mer tilpasset den lokale virkeligheten, med virkning fra 1.januar 2018. Det totale antall forordnede gudstjenester fra og med 2018 er redusert med ca 2% sammenlignet med den forrige forordningen. Det forventes derfor at antallet gudstjenester på søn- og helligdager vil stabilisere seg fra 2018 og utover. Noen mindre variasjon kan imidlertid fortsatt påregnes, siden prostene har fått fullmakt til å godkjenne midlertidige avvik fra forordningen.

Gudstjenestedeltakelse på søn- og helligdager

I et femårsperspektiv (2012-2017) er det to prostier som utmerker seg med en betydelig nedgang på søn- og helligdagsgudstjenestene; Domprostiet (-15%, tilsvarende 9553 gudstjenestedeltakere) og Vestre Borgesyssel (-11,8%, tilsvarende 6272 gudstjenestedeltakere). Prostene understreker at denne trenden er tydelig, og kan blant annet forklares med lavere dåpstill og svakere oppslutning om konfirmasjon. I tillegg har begge prostiene opplevd en betydelig sterkere urbanisering i løpet av de siste fem årene, som også antas å spille inn på den synkende oppslutningen. Disse prostiene har også færre temagudstjenester enn øvrige prostier. Domprosten kommenterer: «Spesielle tiltak for å øke oppslutningen om enkeltgudstjenester, som til dels kan være vellykket, synes i liten grad å skape nye faste kirkegjengere. Vi høster antakelig frukter av et kulturskifte, hvor søndagen som kirkedag er under press også i kirkelig aktive familier og miljøer».

Etter toppåret 2011 (102,3) har gjennomsnittlig antall gudstjenestedeltakere på søn- og helligdager holdt seg relativt stabilt frem til 2015. Fra 2016 ser vi imidlertid en reduksjon i gudstjenestedeltakelsen på 3,3% (15.611

deltakere). Denne tendensen fortsetter i 2017, der gudstjenestedeltakelsen på søn- og helligdager reduseres med ytterligere 2,9% (13.395 deltakere). Det tilsvarer en gjennomsnittlig deltakelse på 93,7. Det totale antall gudstjenestedeltakere har imidlertid bare en mindre tilbakegang i 2017 (0,4%, 2314 deltakere).

Øvre Romerike (4,7%), Søndre Follo (2,2%), Domprostiet (1,2 %) og Østre Borgesyssel (0,8 %) opplever økning i deltakelsen pr gudstjeneste fra 2016 til 2017. I Øvre Romerike så vi i 2016 en nedgang på 5,6%, noe som kom av at Jessheim kirke var stengt i forbindelse med oppussing, og det var mange av de faste kirkegjengerne i Jessheim som ikke gikk til gudstjenestene i Hovin, soknets andre kirke. I mars 2017 ble nye Jessheim kirke vigslet, og prosten melder at dette har skapt stor entusiasme for gudstjenestelivet lokalt. Prostiet nærmer seg i 2017 (91,9 pr gudstjeneste) derfor igjen den gjennomsnittlig gudstjenestefremmøte for de fem siste år (93). I Søndre Follo hadde man i 2017 stor oppslutning om temagudstjenestene i forbindelse med reformasjonsmarkeringen, som samlet langt bredere enn de ordinære gudstjenestene. Også egne dåpsgudstjenester på søndager har hatt stor oppslutning, og bidrar til økningen. Også i domprostiet kan reformasjonsgudstjenestene ha bidratt til en økning i deltakelsen i 2017.

Østre Romerike (- 8,7%), Nordre Follo (- 4,7 %), Vestre Borgesyssel (- 4,4 %), Nedre Romerike (-3,4%) og Sarpsborg prosti (-2,9%) opplever størst tilbakegang. Flere av prostene rapporterer om en generell utvikling der medlemmer som går regelmessig til gudstjeneste blir både færre og eldre, uten at nye med samme gudstjenestefrekvens kommer til. Videre må reduksjonen ses i sammenheng med varierende oppslutning på gudstjenester i forbindelse med trosopplæringstiltak og et lavere antall dåp. I Østre Romerike bemerker prosten at dette ytterligere forsterkes i 2017, gjennom en betydelig nedgang i antall konfirmanter (-11,4%).

Det har vært en betydelig økning i oppslutningen om gudstjenestene Kristi Himmelfartsdag (+36%) og i pinsen (+10%). Dette skyldes hovedsakelig at en del konfirmasjonsgudstjenester ble lagt til disse dagene i 2017.

Både når det gjelder gudstjenester og deltagere på søn- og helligdager viser tallene nasjonalt at Borg har mindre nedgang enn gjennomsnittet. Den negative trenden er altså større i andre bispedømmer. Vårt inntrykk er at det jobbes godt og strategisk med å utvikle gudstjenestene på søn- og helligdager i alle prostier.

Prosten på Nedre Romerike sender følgende observasjon fra soknepresten i Nittedal om effekten av ny kirke: *Aktivitetsnivået og oppslutningen om arrangementer generelt har selv sagt økt mye, og det er fantastisk. Men ekstra moro er det at også oppslutningen om vanlige søndagsgudstjenester ser ut til å ha økt en god del. Gudstjenester i Rotnes kirke i 2017 hadde et gjennomsnitt på 119 deltagere! Det er riktignok ikke helt sammenlignbart med Betel, men dersom vi tar bort alle konfirmasjoner, konfirmantpresentasjon, høytider, ungdomsgudstjenester og skole/barnehage-gudstjenester ser det ut til å være omtrent slik: Betel 2016: 38,5 deltagere i gjennomsnitt, Rotnes 2017: 79 deltagere i gjennomsnitt. Dvs at oppslutningen om vanlige søndagsgudstjenester har doblet seg, økt med 105 %.*

Gudstjenester utenom søn- og helligdager

Nedgangen i oppslutningen om gudstjenester på søn- og helligdager veies omtrent opp med økningen i deltakelsen på gudstjenester utenom søn- og helligdager.

FULL KIRKE PÅ NYTTÅRSAFTEN!

I Kroer har de hatt svært lav oppslutning 1. juledag – mens Ås har «stor» gudstjeneste da, og det ble foreslått å slå sammen til fellesgudstjeneste. Men i stedet for å bare ta bort en gudstjeneste, ble det etablert en nyttårsaftengudstjeneste som kunne matche «Kroer-kulturen». Annonsert tidspunkt var 16:00, men allerede en halvtime før, strømmet det biler inn på parkeringsplassen. Da klokken ringte, var kirken mer enn smekkefull. Noen fikk til og med «æren» av å sitte «på utstilling» i koret, orgelgalleriet var fullpakket og våpenhuset måtte møbleres.

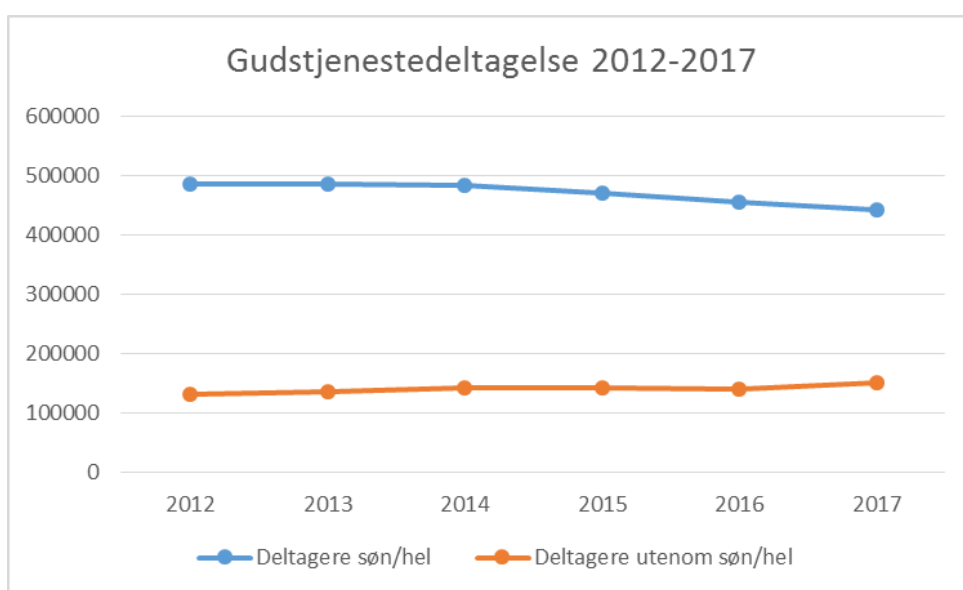
Prost Hege Fagermoen hadde foreslått det utradisjonelle tidspunktet. Menighetsrådet hadde noe tvilende sagt sitt ja. Nå måtte vi bare spørre «Hva er det som skjer?». Det var med glede at menighetsrådets leder Svend-Kristian Martinsen kunne ønske velkommen til et program med vekt på undring og ettertanke, som prost Hege hadde komponert med innspill og ønsker fra flere.

I 2017 hadde deltakelsen på hverdagsgudstjenester en økning på hele 7,9 (11.081). Ca. halvparten av denne økningen (6054) kommer på ungdomsgudstjenester, som hadde en rekordstor oppslutning i 2017 (34.918, mot gjennomsnitt de siste fem år på 28.228). I flere prostier satses det nå mer bevisst på gudstjenester i konfirmasjonstiden, blant annet i Øvre Romerike og Vestre Borgesyssel. I Skedsmo i Nedre Romerike har lokalkirken suksess med ungdomsgudstjenester, i samarbeid med de kristne organisasjonene (Normisjon, Acta), og i Rygge i Vestre Borgesyssel har man etablert regelmessige ungdomsgudstjenester sammen med KRIK.

Gjennomsnittlig deltakelse på gudstjenester utenom søn- og helligdager viser en liten økning (0,6% fra 2016 til 2017). I et åtteårsperspektiv (2010-2017) er økningen imidlertid markant: Fra 75 deltakere på gudstjenester utenom søn- og helligdager i 2010 til 88,1 i 2017. Dette er likevel lavere enn snittet for de fem siste årene, som er på 90 deltakere på gudstjenester utenom søn- og helligdager.

I bispedømmet er det også en økning i antall deltakere på skolegudstjenester (2%) og på konfirmasjonsgudstjenester på lørdager (3,6%). Det tyder på at ordningen med skolegudstjenester fungerer godt innenfor de rammene som er lagt, og at lørdagskonfirmasjon blir et stadig mer populært tilbud.

Også antallet gudstjenester utenom søn- og helligdager viser en økning på 116 (+7,3%) i 2017. I 2017 ble det avholdt 1.714 gudstjenester utenom søn- og helligdager, som er det høyeste antall siden 2011 (1.623). Flere proster kommenterer at det er grunn til å tro at deler av økningen kommer av at det har skjedd en forskyvning fra søndags- til lørdagskonfirmasjon, der flere nå ønsker å feire konfirmasjon på lørdager. Dette påvirker også forholdet mellom gudstjenestedeltakelsen på søn- og helligdager sammenlignet med gudstjenester på andre dager, som i 2017 øker med 7,9% sammenlignet med gjennomsnitt siste 5 år.

I 2017 gikk 150.683 mennesker til nattverd i Borg bispedømme. Det er det nest høyeste antallet de siste fem år, og godt over gjennomsnittet for de siste fem år (147.614). Antall gudstjenester der det feires nattverd øker med 2,9%, og det feires nå nattverd på 75,8% av alle gudstjenester på søn- og helligdager. Denne andelen har vært økende, og er i 2017 på det nivået som biskopen i forbindelse med godkjenningen av de lokale grunnordningene i 2011 ba menighetsrådene om å oppfylle. Både omfanget av nattverddeltagelsen og antallet nattverdgdstjenester vurderes som ønskelig og vært gledelig.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

- Biskopen har i løpet av 2017 bedt menighetsrådene å søke om revisjon av gudstjenesteforordningen. Dette medførte et grundig arbeid lokalt der menighetsråd, fellesråd og staber ble utfordret til å tenke strategisk om gudstjenestelivet. Åtte av ni prostier har nå fått ny gudstjenesteforordning som trådte i kraft 1.januar 2018.

- Bidratt med statistikk og kunnskapsbasert strategisk tenkning for å sette menighetene bedre i stand til å tenke strategisk.
- Biskopen har hatt gudstjenesten som tema på fagsamlinger for prestene de siste årene.
- Biskop og bispedømmeråd har gjennom ledersamlinger, prosjekt menighetsutvikling og prostibesøk stimulert menighetsråd til å tenke strategisk om gudstjenestelivet gjennom kvalitet, kommunikasjon, samarbeid med lokale foreninger og organisasjoner og styrket samhandling mellom ansatte.
- I biskopens godkjenning av trosopplæringsplaner har det vært fokus på at alle tiltak skal ende opp i en gudstjeneste.
- Biskopen har i sin godkjenning av lokale grunnordning bedt om at det minst bør feires nattverd på 2/3 av gudstjeneste på søn- og helligdager. Dette har blitt fulgt opp da menighetsrådene søkte om justering av grunnordningen i 2015-2016.
- Samtaler om strategisk tenkning om gudstjenestelivet er sentralt i biskopens visitaser.

Planer 2018: Resultatmål 1.a og 1.b videreføres.

- Den nye gudstjenesteforordningen har gitt menighetsrådene anledning til en strategisk gjennomtenkning og vurdering av gudstjenestelivet i soknene, med fokus på å tilpasse gudstjenestetilbudet til nye bosettingsmønstre og endrede gudstjenestevaner. Resultatet av dette vil vi se fra og med 2018.
- Bispedømmerådet vil i 2018 gjennomføre et prosjekt knyttet til gudstjenesten som kommunikasjon

Status resultatmål 1c. Flere velger kirkelig vigsel

Antallet kirkelige vigslar øker 47 (5%) til 984 i 2017. Det er høgere enn gjennomsnittet de siste 5 år, som er på 945. Den største økningen er i Øvre Romerike (24%), Østre Borgesyssel (21,9%), Fredrikstad domprosti (14,9%) og Sarpsborg prosti (9,3%). Resultatmål oppnådd.

Status resultatmål 1.d: Oppslutningen om kirkelig gravferd opprettholdes

Antall kirkelige gravferder opplever en reduksjon i 2016 (4486, tilsvarende -2,2% fra 2016), og er det laveste de siste fem årene. Det er også 3,4% lavere enn gjennomsnittet for de fem siste årene. Resultatmål ikke oppnådd.

Oversikt nøkkeltall resultatmål 1.c og 1.d

	Ant. Kirk. gravferder 2012	Ant.kirk. gravferder 2017	%Endring 2016- 2017	Vigslar 2016	Vigslar 2017	%Endring 2016- 2017
Domprostiet	670	592	-11,90	134	154	14,9
Sarpsborg	626	664	1,07	129	141	9,3
Vestre Borgesyssel	572	511	-1,92	125	122	-2,4
Østre Borgesyssel	410	360	-0,83	64	78	21,9
Søndre Follo	380	377	0,53	85	86	1,2
Nordre Follo	345	375	13,29	76	55	-27,6
Nedre Romerike	706	710	1,72	121	132	9,1
Øvre Romerike	480	466	-7,72	100	124	24,0
Østre Romerike	458	431	-7,31	103	92	-10,7
Sum Borg	4647	4486	-2,20	937	984	5,0

SSB 2017

Analyse

Antall vigslar økte med 5% i 2017. Siden 2013 har biskopen åpnet for en mer liberal praksis når det gjelder godkjenning av vigslssteder utenfor kirkerommet. Biskopen har innvilget 25 enkeltsøknader om vigsel utenfor kirkerommet i 2017, mot 36 i 2016, 27 i 2015 og 19 i 2014. Det er nå 17 steder utenfor kirkerommet som er permanent godkjent som vigslssteder. Dette er steder som er særlig attraktive for vigsel. Bispedømmerådet har ikke oversikt over hvor mange vigslar som har blitt foretatt på de permanent godkjente vigslstedene i 2017.

I Sarpsborg prosti har man jobbet bevisst med å synliggjøre kirkelig vigsel på kommersielle bryllupsmesser og i lokalpressen. Både i Nedre Romerike og Østre Borgesyssel melder prostene om økt ønske om kirkelig vigsel på attraktive hoteller, der brudeparene allerede skal feire bryllupsfesten. I Øvre Romerike skyldes fremgangen i stor grad økt fleksibilitet når det gjelder vigslssted, ifølge prosten. Flere steder er det også blitt mer vanlig å gjennomføre vigslsamlinger der brudeparene møter prester og kirkemusikere, noe som er med å øke kvaliteten på bryllupsforberedelsene. Den økte oppslutningen om vigsel i 2017 skyldes etter bispedømmerådets oppfatning en generell høy kvalitet på vigslene/vigselsforberedelsene, og fleksibilitet når det gjelder vigslssted. Dette gir i neste omgang god omdømmebygging. Det er svært gledelig at oppslutningen om vigsel igjen øker i 2017. Sammenlignet med tallene nasjonalt ligger resultatet godt over landsgjennomsnittet.

Antall gravferder er redusert i 2017. Fredrikstad domprosti var det prostiet med sterkest tilbakegang i 2017, med 80 færre gravferder (tilsvarende -11,9%). Det ligger 8,7% under snittet for de siste fem årene. Biskop og proster har siden 2012 hatt oppmerksomheten rettet mot kvaliteten på den kirkelig gravferdspraksis. Et av temaene har vært i hvilken grad livssyns åpne seremonitilbud i regi av begravellesbyråenes vil påvirke oppslutningen om kirkelig gravferd. Prostene melder at den lokale gravferdsforvaltningen generelt ikke merker noen økning i etterspørselen etter livssyns åpne seremonier i regi av begravellesbyråene, og at man har regelmessig og god kontakt med byråene. Også i domprostiet, som opplever den største reduksjonen, er det god kontakt mellom kirken og byråene, som oppleves som lojale og presenterer Den norske kirke som førstealternativ for medlemmer av kirken. Nedgangen kan komme av en mer religiøs og kulturelt mangfoldig befolkning. Flere av prostene ser imidlertid en liten økning i gravferder som skjer uten noen form for seremoni.

En forklaring på tilbakegangen i antall kirkelig gravferd finner vi heller ikke i befolkningens dødstill, gravferder i prosent av døde viste en nedgang på 1,3 %. Sammenlignet med nasjonale tall viser tallene for Borg en større nedgang enn landsgjennomsnittet.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

- Etter søknad godkjenner biskopen vigslssteder utenfor kirkerommet.
- Gjennom vitasjer stimulerer biskopen lokalkirken til å inngå allianser med lokale aktører og næringsliv for å markedsføre vigslmuligheter utenfor kirkerommet.
- Kvalitet på kirkens gravferdspraksis er jevnlig tema i prostemøter.

Planer 2017: Resultatmål 1.c og 1.d videreføres

Resultatmål 1.e Medlemmer skal oppleve kirkemusikken som berikende i gudstjenestene

Resultat: I en Norstatundersøkelse gjennomført av Borg bispedømmeråd i 2016 opplever 65 % kirkemusikken som berikende. Av disse er det signifikant flere kvinner (44%) enn menn (29%) som opplever musikken som berikende i svært stor grad. Mennesker med høy utdanning er de som svarer at de finner musikken mest berikende. Undersøkelsen vil bli gjentatt i 2018. Resultatmålet anses oppnådd.

Analyse: Kirkemusikken i Borg holder generelt høy kvalitet. Gjennom fagdager, faglige nettverk og rådgivning bidrar Borg BDR til å opprettholde kvalitet på kirkemusikken. Kantorene/organistene er dessuten flinke til å

varierte med å innlemme ulike sjangre i musikken. Både temagudstjenester/messer og bibelspill. Resultatene tyder på at mer kan gjøres for å favne flere aldersgrupper og medlemsgrupper med kirkemusikken. Kun 23 av menighetene har en plan for kirkemusikk. Dette vurderes som lavt, selv om det er en økning fra 17 i 2016..

Resultatmål 1.f Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet

Resultat: To sokn inkluderte samisk språk i gudstjenestelivet i 2017. Resultatmålet er for så vidt oppnådd, men dette er ikke tilfredsstillende.

Analyse: På bakgrunn av en kartlegging av den samiske befolkningen i bispedømmet har biskopen i 2015 og 2017 sendt ut en oppfordring til presteskaper om å markere Samefolkets dag i gudstjenesten. Dette ble gjort i fire prostier i 2015, men bare i to sokn i 2017. Dette vurderer vi som for lavt. En trolig forklaring på dette er lav bevissthet om at det bor en betydelig samisk befolkning i bispedømmet.

Resultatmål 1.g Alle menigheter har tilbud til mennesker som trenger bistand for å kunne delta i gudstjenester.

Resultat: 50 % av menighetene oppgir at det ikke er tradisjon for at mennesker med utviklingshemming deltar i den ordinære høymessen som vanlige deltakere. Vi ser en positiv utvikling selv om målet ikke er nådd.

Analyse: Inntrykkene fra møter med menighetene er at få mennesker med nedsatt funksjonsevne deltar på hovedgudstjenestene. Samtaler med ansatte og frivillige bekrefter at det er generelt lite bevissthet i menighetene i forhold til å legge til rette for deltakelse for dem som trenger en form for bistand for å kunne delta. Bevisstheten har vært å få lokaler og uteområder universelt utformet. Alle kirkens dokumenter og visjoner er tydelig på at kirken er en kirke med, av og for alle; uavhengig av funksjonsevne. Når dette ikke gjenspeiler lokalkirkens praksis, viser dette at tema ikke settes på dagsorden. Dette handler dels om holdninger, dels om mangel på kunnskap og kjennskap og dels om at menigheten ikke er kjent med det ansvaret de har for å sikre alles mulighet for deltakelse.

Resultatmål 1.h Flere menigheter er engasjert i ytremisjon.

Resultat: 96 menigheter rapporterer om at de har i alt 127 prosjekter som går på vennskap og misjon (SSB). De har rapportert på både vennsapsrelasjoner og formelle og uformelle avtaler om misjonsprosjekter, med SMM-organisasjonene og andre misjonsorganisasjoner. Dette er økt antall menigheter i forhold til 2016, mens prosjektantallet har gått noe ned.

Analyse: 86 av menighetene rapporterer at de har misjonsavtale (SSB), 79 av disse er avtaler gjennom SMM, dette er en økning fra 77 i 2016 (statistikk fra misjonsorganisasjonene). Økningen skyldes langsiktig arbeid med å etterspørre misjonsavtaler i regi av SMM bl.a. ved visitaser, fokus på viktigheten av å ha et misjonsprosjekt i forbindelse med trosopplæringsplaner, samt økt bevissthet hos organisasjonene om oppfølging.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse:

- Med prosjektet «Vår inkluderende menighet» har Borg bispedømme satt fokus på inkludering i menighetenes arbeid. Prosjektet ble lansert i mars 2017, samtidig som alle menigheter i bispedømmet ble oppfordret til å sette tema på dagsorden i menighetens arbeid. Prosjektet har utløst et engasjement i menighetene, og mange har gitt gode tilbakemeldinger på prosjektet. Ved utgangen av 2017 hadde 11 menigheter vedtatt at de vil jobbe etter de prinsipper «Vår inkluderende menighet» legger opp til. Borg bispedømme, ved spesialpresten, tilbyr menighetene kursing og veiledning i arbeidet med prosjektet.

- At misjon har vært en av dimensjonene det har blitt satt fokus på i oppfølging av planarbeid, gir fortsatt resultater i form av flere menigheter med misjonsengasjement.
- Biskop og SMM Borg sendte ut brev til alle menigheter med oppfordring om å ha misjonsavtale tilknyttet SMM.
- Spesialprest Torgauten har utgitt en bok om tilrettelaget gudstjenester på IKO forlag: *Berørt, begeistret og fornyet- å gi plass for bibelfortellingene.*

Planer 2017: Resultatmål 1.e, f, g og h videreføres.

3.2.3 Hovedmål 2 Flere søker dåp, og deltar i trosopplæring

Status resultatmål 2.a: 75 % av medlemmer og tilhørige i aldersgruppen 1-5 år er døpt

Borg bispedømme har definert andel dåp blant medlemmer og tilhørige i aldersgruppen 1-5 år som et særlig satsningsområde. I 2017 ser vi en nedgang i dåpsopplutningen blant denne gruppen på 0,6 %. Alle prostier opplever en nedgang fra 2016, bortsett fra Søndre Follo og Øvre Romerike. For perioden 2013-2017 er det en samlet nedgang i dåpsopplutningen blant denne målgruppen med 2,2 prosentpoeng, og størst er nedgangen i Fredrikstad domprosti med 5,3 prosentpoeng og Nedre Romerike med prosentpoeng. Antall dåpshandlinger i bispedømmet i 2017 reduseres med 8% til 3527. Det er en nedgang på 11,1% sammenlignet med gjennomsnittet for de siste 5 årene. Målet er ikke oppnådd.

Andel døde av medlemmer/tilhørende	1-5 år	1-5 år	1-5 år	1-5 år	1-5 år	Endring 2015-2016	Endring 2014-2015	Endring 2016-2017
	2017	2016	2015	2014	2013			
SUM BORG BISPEDØMME	74,2	74,6	74,2	75,4	76,4	0,5	-0,2	-0,6
SUM DOMPROSTIET	74,1	75,7	76,4	78,2	79,4	0,5	-1,8	-2,1
SUM SARPSBORG PROSTI	77,4	78,0	76,0	78,1	80,0	2,5	-2,1	-0,7
SUM VESTRE BORGESYSSEL	73,1	74,5	72,8	73,3	73,2	2,3	-0,5	-2,0
SUM ØSTRE BORGESYSSEL	81,0	81,4	80,2	79,5	81,6	1,5	0,7	-0,4
SUM SØNDRE FOLLO	65,0	64,4	65,4	65,3	66,8	-1,6	0,1	1,0
SUM NORDRE FOLLO	71,6	71,8	70,8	72,7	73,9	1,5	-1,9	-0,3
SUM NEDRE ROMERIKE	71,4	71,4	72,0	73,8	74,4	-0,8	-1,8	-0,1
SUM ØVRE ROMERIKE	77,3	77,3	77,0	78,3	78,8	0,4	-1,3	0,0
SUM ØSTRE ROMERIKE	80,0	80,7	80,2	81,1	81,5	0,6	-0,9	-0,8

	Døpte i % av medl. Totalt 6-10 år					Døpte i % av medl. Totalt 11-17 år				
	2017	2016	2015	2014	2013	2017	2016	2015	2014	2013
SUMBORG BISPEDØMME	79,6	80,8	81,7	81,7	83,1	87,5	87,8	83,9	87,3	87,1
SUM DOMPROSTIET	83,0	83,8	84,7	83,2	84,2	87,6	87,8	85,3	86,5	86,3
SUM SARPSBORG PROSTI	83,3	83,7	85,7	86,3	86,6	89,9	90,2	87,3	88,0	87,5
SUM VESTRE BORGESYSSSEL	77,3	78,8	79,0	79,4	81,6	87,5	87,7	82,2	87,0	86,7
SUM ØSTRE BORGESYSSSEL	84,2	85,1	86,1	86,5	87,6	91,7	91,8	88,0	91,7	91,8
SUM SØNDRE FOLLO	70,5	72,7	73,2	73,7	75,7	80,4	81,6	76,7	80,7	80,8
SUM NORDRE FOLLO	77,0	78,6	78,4	78,4	80,3	85,8	86,2	81,6	86,0	85,2
SUM NEDRE ROMERIKE	77,4	79,1	80,5	81,0	82,5	86,8	86,6	83,2	86,8	86,8
SUM ØVRE ROMERIKE	81,5	82,5	83,7	83,0	84,1	88,9	89,3	85,1	89,9	89,9
SUM ØSTRE ROMERIKE	84,6	85,5	85,8	86,0	87,5	90,2	90,3	87,8	90,4	90,1

Tabell andel døpte av medl. totalt 6-18 år fra 2013-2017

Analyse

Nedgangen i absolutte dåpstill gir nok en gang grunn til bekymring. Lavere fødselstall forklarer noe av nedgangen (-6,3 %), men ikke all. En gjennomgående forklaring blant prostene er at man i løpet av de siste årene generelt merker en endring i befolkningens forhold til dåp, der særlig tradisjonsaspektet svekkes mange steder. Blant medlemmer er det en stadig mer utbredt holdning at barna skal få velge religiøs tilhørighet selv, enten når de blir religiøst myndige, skal konfirmeres eller selv ønsker dåp. Borg ligger under gjennomsnittet nasjonalt i antall døpte i 2017 i prosent av 2016 i likhet med Tunsberg, Stavanger, Bjørgvin, Oslo og Nidaros.

Det er til dels store variasjoner mellom prostiene når det gjelder andel døpte av medlemmer og tilhørige 1-5 år: Østre Borgesyssel (81%) og Østre Romerike (80%) har høyest oppslutning, mens Søndre Follo har lavest oppslutning (65%). Det er imidlertid gledelig at Søndre Follo er det prostiet som opplever størst økning i 2017, fra 64,4% til 65%.

Samtlige proster melder om svært høy bevissthet blant både prester, andre ansatte og menighetsråd når det gjelder å øke oppslutningen om dåp. I Fredrikstad domprosti har fellesrådet og menighetsrådene i 2016 og 2017, med støtte fra bispedømmerrådet og trosopplæringsmidler, gjennomført Aksjon dåp. Den har dels bestått av et bevisstgjøringsarbeid blant kirkens ansatte og tillitsvalgte, dels av en rekke tiltak som har fokusert på kvalitetssikring av rutiner, markedsføring, tilretteleggelse og kvalitet i arbeidet med dåp. Dåp har vært drøftet i alle staber og menighetsråd, og soknene har iverksatt tiltak. Den betydelige nedgangen både i antall dåp og dåpsopplutningen blant medlemmer og tilhørige i aldersgruppen 1-5 år i domprostiet, tyder på at Aksjon dåp ikke har noen umiddelbar effekt men må vurderes som et mer langsiktig arbeid.

Flere prostier melder om at man i 2017 har tatt i bruk elektronisk påmelding til dåp. I 2016 var det ingen sokn i Østre Borgesyssel som hadde denne muligheten, men dette er nå under utprøving i Eidsberg. Erfaringene derfra vil ha betydning for de andre soknene i prostiet. Både i Nordre Follo, Øvre Romerike og Søndre Follo har man prøvd ut dåp på andre tidspunkter enn hovedgudstjenestene søndag kl 11. I Søndre Follo har man blant annet arrangert flere dåpsgudstjenester på lørdager med god oppslutning, noe som kan forklare økningen i prostiet i 2017. I de fleste sokn i bispedømmet har man nå gått bort fra tilbud om dåp på enkelte gudstjenester, og legger i stedet til rette for dåp på de aller fleste gudstjenestene. I 2017 har det vært et økende fokus på å bruke trosopplærings tiltak som arenaer for å motivere og oppfordre til dåp. Spesielt er dette aktuelt på babysang som samler bredt (2986 deltakere i 2017). Vi ser et betydelig potensiale i å bruke trosopplærings mange tiltak som dåpsrekrutterende arenaer.

Forsøkene med drop-in-dåp har fortsatt også i 2017. Erfaringene så langt viser at dette har et begrenset potensiale som langsiktig tiltak for å øke oppslutningen om dåp. Det er størst oppslutning første gang man inviterer til drop-in-dåp, men når man legger til rette for dette med jevne mellomrom er oppslutningen liten. Drop-in-dåp er imidlertid en god mediesak, og oppslagene om dåp i 2017 omhandler stort sett drop-in-dåp. Slik sett er dette tiltak som bidrar til økt synliggjøring av dåp i det offentlige rom. Videre viser erfaringene at det hovedsakelig er

mennesker over 5 år som blir døpt ved drop-in-dåp. Slik sett virker ikke dette tiltaket direkte inn på resultatmålet om økningen i andel døpte av medlemmer og tilhørende mellom 1-5 år.

Kommunikasjon er et vesentlig virkemiddel. I arbeidet med å øke andelen døpte har menighetene meldt at de ser behovet, men resultatene i oppslag og treff på dåp i lokalaviser og sosiale medier viser at man ikke lykkes med å snakke om dåp i det offentlige rom. Det viser seg også at menighetene i liten grad bruker informasjonsmaterieill-filmer og artikler som utvikles sentralt i arbeidet. Vi må lykkes bedre med dåpskommunikasjon i 2018.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

- Dåp er holdt frem som et særlig satsningsområde i bispedømmets strategiplan.
- Strategiske samtaler om dåp står høyt på agendaen i biskopens visitaser.
- Borg BDR har bidratt med statistikk og kunnskapsbasert strategisk tenkning for å sette menighetene i stand til å legge strategier for økt dåpsoppslutning.
- Oppfordret til å prøve ut nye former for dåpsseremonier (lørdagsdåp, drop-in-dåp, osv.).
- Det har blitt utviklet en egen sjekklister for å bedre kommunikasjonen rundt dåp. Denne er gjort tilgjengelige for menighetene på bispedømmerådets nettsider.

Planer 2018: Resultatmål 2.a videreføres.

Status resultatmål 2.b. Omfanget av trosopplæringstilbudet holdes stabilt på 2013-nivå (240 timer)

Resultat: Gjennomførte timer trosopplæring er 267 i 2017. Resultatmål oppnådd.

Oversikt nøkkeltall resultatmål 2 b

	Planlagte timer (gjennomsnittstall)	Gjennomførte timer (gjennomsnittstall)	% gjennomført
Borg 2017	314	267	85%
Borg 2016	330	294	89 %
Borg 2015	282	230	82 %
Borg 2014	295	253	86 %
Borg 2013	283	240	85 %
Borg 2012	366	264	72 %
Landet totalt 2017	367	291	79%

Prostier som har vært i driftsfase det aktuelle år er regnet med, f.o.m. 2017 gjelder dette samtlige prostier.

Om tallene: Tallene fra 2015 og tidligere er ikke direkte sammenlignbare med 2016 og 2017 fordi timer tidligere ble telt på en annen måte. Andel gjennomførte timer er likevel sammenlignbare. Borg ligger i 2017 for andre år på rad under landsgjennomsnittet på omfang av trosopplæringstiltakene, noe som har vært en ønsket utvikling ut fra analysen at høyt timetall gir lavere oppslutning (KIFO 2013:2). Det ble derfor ansett som viktig å fokusere på oppslutning om og sikring av eksisterende tiltak for videre opptrapping.

Status resultatmål 2.c. Oppslutningen om trosopplæringstiltakene øker opp mot landsgjennomsnittet

Resultat: Oppslutningen på samtlige av de målte tiltakene er lavere enn landsgjennomsnittet. Kun ett av tiltakene har økning. Borg har ikke større nedgang enn resten av landet. Resultatmål ikke oppnådd.

Om tallene: Etter to år med økning i samlet oppslutning om trosopplæringen for prostier i driftsfasen, ser en fra 2015 av en nedgang på resultatindikatorerne i 5 av de 6 utvalgte tiltakene. Ettersom nye prostier kommer i

driftsfase hvert år og dermed legges til tallgrunnlaget, slik nøkkelindikatoren er satt nasjonalt, vil utviklingen fra år til år ha sammenheng med hvilket prosti som legges til.

Resultatmål 2.d Oppslutning om konfirmasjon på 2013-nivå (80%)

Resultat: Oppslutningen om konfirmasjon er på 79%. Resultatmål delvis oppnådd, ikke langt unna målet.

Oversikt nøkkeltall resultatmål 2c og 2d – prostier som er i driftsfasen det aktuelle år. F.o.m. 2017 er samtlige prostier med.

	4-årsbok Andel	6års-tiltak Andel	Tårnagent- helg Andel	LysVåken Andel	Konfirmasjon Andel	Etter konf. Andel
2017	32 %	19 %	17 %	13 %	79 %	10 %
2016	36 %	17 %	19 %	15 %	80 %	10 %
2015	40 %	19 %	23 %	20 %	83 %	13 %
2014	37 %	19 %	19 %	18 %	84 %	9 %
2013	31 %	17 %	22 %	18 %	80 %	6 %
2012	33 %	15 %	21 %	25 %	83 %	10 %
2011	38 %	23 %	23 %	20 %	82 %	20 %
Landet totalt 2017	44 %	28 %	25 %	22 %	84 %	12 %

Kirkerådet 2017 – Planverktøy for trosopplæring. Kun menigheter som i det aktuelle året har vært i trosopplæringsreformens driftsfase med godkjente lokale planer er med i utvalget. F.o.m. 2017 gjelder dette samtlige menigheter.

Analyse og sammenhenger resultatmål 2 b, c og d:

Trosopplæringsreformen har i 2017 vært i sitt 14. år, og det er 9 år siden bispedømmerrådet fikk ansvaret for ledelse av reformen i Borg. På grunn av en lang opptrappingsperiode er det stort spenn i hvilke muligheter menighetene i de ulike prostiene har hatt til å la arbeidet med trosopplæringen finne sin form: Domprostiet har vært i driftsfase med godkjente planer siden 2011. Samtidig hadde ikke Nordre Follo, Søndre Follo og Vestre Borge syssel sitt første år i driftsfasen før i 2017. Prostiene har altså i 2017 minimum sitt første og maksimum sitt sjettede år i reformens driftsfase.

Timetall: Forholdet mellom planlagte og gjennomførte timer i planene har fram til nå vært sett som en indikasjon på i hvor stor grad reformen er utbygd. Nå som de aller fleste menighetene har gjennomført tiltakene i flere år, er det også interessant se hva det sier om forholdet mellom planen og det faktiske arbeidet som drives. Det at Borg har en høy andel gjennomførte timer i forhold til landet totalt, sier noe om at planene brukes aktivt som arbeidsverktøy og er i kontinuerlig utvikling. «Kart og terreng» stemmer ganske godt overens. Det er ikke mulig å se noen tydelig utvikling på dette i perioden 2013-2017, men sammenliknet med landet som helhet har Borg i hele denne perioden ligget høyt.

Tallet på planlagte og gjennomførte timer ligger noe under landsgjennomsnittet, i tråd med rådgivningen som er gitt på dette feltet. I årssamtalene våren 2017 meldte flere menigheter at årshjulet nå er fullt, det er ikke plass for å gjennomføre flere tiltak med de ressurser som er til rådighet. Fra tre av prostiene melder prostene en sammenheng mellom vakanser og ustabil bemanning blant prestene og menighetenes gjennomføringsevne på trosopplæring. En årsak til at kapasiteten oppleves som en utfordring for menighetene i 2017, kan være at antall døpte barn og unge som er i målgruppen for de tiltak som gjennomføres og som menighetene forholder seg til i forkant av gjennomføringen, er økende siste to år. Fra 129.560 i 2016 til 143.712 i 2017 (samtlige menigheter,

tall fra Planverktøy for trosopplæring), en økning på 10,9 %. Dette til tross for at det totale antall døpte 0-18 år i bispedømmet er relativt stabilt og kun ned 1,1 % i samme periode. Kort sagt inviteres flere barn og unge i målgruppen til trosopplæring i 2017. Forklaringen på at gjennomsnittlig antall gjennomførte timer er noe lavere (se tabellen) er at de svært folkerike prostiene Nordre Follo, Søndre Follo og Vestre Borgevangel ikke var i driftsfase og ble regnet med når gjennomsnittstall for timer ble utregnet i 2016.

I 2017 er det altså en reell utbygging av trosopplæringstilbudet når samtlige menigheter regnes med begge år, selv om nøkkelindikatoren som er valgt for 2017 gir et annet bilde.

Oppslutning: Selv om mange menigheter jobber godt med reformen og langt på vei lykkes med å være folkekirke for alle døpte barn og unge, er det bekymringsfullt at Borg fortsatt ligger helt nederst på lista over bispedømmer når det gjelder oppslutning. Total deltakerprosent på alle de 7 målte, nasjonale breddetiltakene er 32% i Borg mot 42% for landet som helhet. Dette resultatet deles med Oslo bispedømme. Likevel var det så mange som 29.303 barn og unge deltok på et trosopplæringstiltak i 2017 i Borg, et tall som har holdt seg temmelig stabilt de siste tre år.

Det er fortsatt en utfordring å oppnå tilstrekkelig kontinuitet i arbeidet når det oppstår vakanser og ulikt fravær i de lokale stabene. Ettersom trosopplæringstiltakene representerer intensive løft med flere aktører involvert om de skal lykkes i å nå bredt ut, er de særlig utsatt dersom aktivitetsnivået av ulike årsaker må tas noe ned i en periode og fokus blir på å holde hjulene i gang.

I 2016 var det de «nye» tiltakene som 6årsbok, TårnagentHelg og LysVåken som gikk mest tilbake i oppslutning, mens 4-årsbok og Konfirmasjon holdt seg ganske godt. I 2017 er bildet et annet, ettersom 4-årsbok går mest tilbake av de målte tiltakene med hele 4 prosentpoeng. At Nordre Follo, Søndre Follo og Vestre Borgevangel prostier har hatt sitt første år i reformens driftsfase kan være en forklaring på dette. Som drabantby-prostier relativt nær Oslo med store årskull og store samarbeidsenheter, er det ikke overraskende at disse prostiene som i 2017 for første gang telles med, trekker ned.

Prostene i flere prostier melder at de menighetene som lykkes med oppslutningen på 4-årsbok, er de som evner å skape en relasjon til barnefamiliene i nærmiljøet. Det er nødvendig å bygge kontakt og tillit mellom undervisningsansatte, prester og foreldrene. Dette skjer flere steder gjennom f.eks. Familiemiddag-arrangementer. Fra Østre Borgevangel prosti meldes det at de som har arrangement i forkant av selve utdelingen, oppnår bedre oppslutning i flere av menighetene. På samme måte bidrar mangel på relasjoner og kjennskap til lav oppslutning. Fra Sarpsborg og Vestre Borgevangel prostier melder prostene at de menighetene som har gått mest ned i oppslutning, er de som i 2017 ikke lenger har sett seg i stand til ekstra tiltak som oppringning pr. telefon, hjemmebesøk i forkant og bruk av kjente trekkplaster i nærmiljøet i forbindelse med 4-årsbok utdelingen.

Tidligere har menighetene pekt på mangel på kapasitet og kompetanse for å markedsføre tiltakene godt nok til å hevde seg i konkurransen med andre tilbud til barn og unge. De som lykkes med god oppslutning forteller om god markedsføring. En analyse av redaksjonelle oppslag om trosopplæringstiltak i lokalaviser i Borg i 2017 viser et betydelig potensiale for å bruke media mer aktivt. Det var en nedgang i antall redaksjonelle oppslag om trosopplæring. En gjennomgang av bruken av sosiale medier rundt trosopplæring viser også et potensiale for å skape samtaler og engasjement rundt tiltakene.

LysVåken for 11-åringene har hatt en nedgang på 2 prosentpoeng siste år, og ligger nå 9 prosentpoeng under landsgjennomsnittet. Nedgangen er spesielt stor i prostiene rundt Oslo: Follo og Romerike. Flere av prostene melder kollisjon med idrettsarrangementer som mulig årsak. En del menigheter avlyser ved 5 til 7 påmeldte deltakere på grunn av for lav påmelding, enkelte avlyser ved inntil 10 påmeldte. Prostene melder om en tretthet blant de undervisningsansatte etter å ha arbeidet med dette i flere år. Det etterlyses nasjonal drahjelp i form av PR-kampanjer og redaksjonell omtale i riksmidlene.

Konfirmasjon: Oppslutningen om konfirmasjon har gått ned ett prosentpoeng fra året før. Her måles prosent av døpte. Årene kan ikke direkte sammenliknes, ettersom de tre siste prostiene Nordre Follo, Søndre Follo og Vestre Borgevangel først teller med i 2017. Domprostiet og Nordre Follo utmerker seg positivt med hhv. 80% og 78% oppslutning, en oppgang fra 2016. Men også her er det en liten nedgang tre siste år. Søndre Follo utmerker seg negativt med en nedgang på hele 4 prosentpoeng fra 2016. Prosten peker på høy utskiftning i presteskaper i 2017 som mulig forklaring, noe som gir dårlige forhold for planlegging, markedsføring og gjennomføring av konfirmantopplegget. Fra årssamtalene i 2017 meldte flere menigheter at foreldrenes forventninger til informasjon og kommunikasjon med hjemmene nå er høy, på bakgrunn av ungdomsskolenes gode arbeid med dette. Det betyr at menigheter som ikke møter disse forventningene vil framstå som mindre attraktive med sine tilbud. Urbaniseringen i flere prostier gjør at kirkelig konfirmasjon er ett tilbud på linje med flere andre, også for de døpte. Flere proster melder at det jobbes godt med konfirmantarbeidet i mange menigheter, og at dette er med på å redusere tilbakegangen i oppslutningstall. Leirarbeid blir stadig viktigere her. Samtidig setter prosten i Østre Romerike fingeren på noe som flere menigheter melder: *«I valget mellom kirkelig konfirmasjon og andre opplegg ser vi at et økende antall unge velger opplegg som er mindre tidkrevende enn våre 60-timers opplegg. 15-åringer står i krevende tidsklemmer».*

BDRs bidrag til resultatoppnåelse på resultatmål 2 b, c og d

- Bispedømmets ledelse av reformen har i 2017 hatt fokus på arbeidet med å utvikle gode metoder for revisjon av de lokale planene i hver menighetsrådsperiode, slik «Plan for trosopplæring Gud gir – vi deler» legger opp til. Det er etablert samarbeid med IKO om dette, og etablert et prosjekt som skal gjennomføres i Østre Romerike prosti våren 2018.
- Veiledningen har hatt fokus på å støtte menighetenes arbeid med å utvikle godt forankrede og avklarte lokale planer som kan fungere som gode arbeidsredskap lokalt.
- Videreutvikling av ordningen med fagkoordinatorer innen trosopplæring i 8 av 9 prostier. Disse arrangerer forumsamlinger og er pådrivere for faglig utviklingsarbeid og styrket samhandling.
- Fokus på ansvarsavklaringer og realisme ved plangodkjenning styrker på sikt menighetenes gjennomføringsevne, særlig ved revisjon og ny godkjenning av planer.
- De årlige årssamtalene har i 2017 særlig fokusert på suksessfaktorer og har i alle prostier vært gjennomført med hver enhet, med flere deltakere fra hver stab. Dette for å styrke forankring og videreutvikling av lokal plan.
- Stimulert til tverrfaglig arbeid med tema frivillighet i trosopplæringsforum i prostiene.
- Regionalt samarbeidsråd for barne- og ungdomsorganisasjoner er etablert.

Planer for 2018: Det er planlagt arbeid med videre utviklingen av regionalt samarbeidsråd for barne- og ungdomsorganisasjonene sammen med en økt satsning på skole/kirke-samarbeid. Dette henger både sammen med ny rådgivers spisskompetanse og med behovet for å bygge broer mellom ulike læringsarenaer. Både for trosopplæringens tidsavgrensede breddetiltak og for det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet tror vi dette vil være en god strategi på sikt. For øvrig vil det satses på gode metoder for revisjon av lokale planer og frivillighetsstrategier i videre samarbeid med IKO.

3.2.4 Hovedmål 3. Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv.

Status resultatmål 3.a.1. Antall menigheter som har formelt diakonalt tiltak med kommunen, som kommunen betaler for/gir tilskudd til.

Resultat: Det er ingen økning i antall prosjekter som har utløst økonomiske tilskudd fra kommunen. De prosjekter som er, er stort sett tilskudd til stillinger, diakonstillinger, ungdomsdiakonstillinger og en ungdomsprest. Resultatmål oppnådd.

Status resultatmål 3.a.2. Øke antall menigheter med godkjent diakoniplan

Resultat: Tallene fra 2017 viser en liten økning i antall vedtatte diakoniplaner. (Fra 79 i 2016 – 85 i 2017.) Da Borg bispedømme ikke har diakonirådgiver, har det ikke vært fokus på å gi inspirasjon og veiledning til de menigheter som ikke har utarbeidet diakoniplan fra bispedømmets side. Den økningen i planer som har funnet sted er derfor svært gledelig, og viser et tydelig diakonalt lokalt engasjement. Antall frivillige innenfor diakonifeltet viser også en gledelig økning, fra 1581 i 2016 til 1908 i 2017. Resultatmål oppnådd.

Status resultatmål 3.a.3. Antall kommuner som samarbeider med de lokale menigheter for å sikre at de som mottar helse- og omsorgstjenester får ivaretatt retten til tros- og livsytelse øker.

Resultat: 60% av menighetene oppgir at de samarbeider formelt med kommunen for å sikre at de som mottar helse- og omsorgstjenester får ivaretatt retten til tros- og livsytelse. Dette er en økning. Samtidig erfarer vi at det tar tid å implementere dette i hele helse- og omsorgstjenesten. På alle besøk er det samtale med ledelsen innen helse og omsorgstjenesten om tema. Borg bispedømme tok i 2017 et initiativ for å få tro og livssyn inn i kandidatens læringsutbytte i den nye rammeplanen for helse- og sosialutdanningene. Borg bispedømme ser det som viktig at dette tema kommer sterkere inn i utdanningene til helse – og sosialarbeiderne. Resultatmål oppnådd.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse 3.a:

- Borg bispedømme har i 2017 ikke hatt personalressurs avsatt til å bistå menigheter som ikke har diakoniplan til å starte prosessen med å utarbeide diakoniplan.
- I 2017 hadde Borg bispedømme ansatt en spesialprest som har ivaretatt arbeidet i forhold til mennesker med utviklingshemming, oppfølgingen av helse- og omsorgstjenesten i kommune, og deler av diakonifeltet.
- Spesialpresten samarbeider med Fredrikstad kommune i arbeidet med å implementere de prosedyrer som er laget. Spesialpresten har også deltatt i et

INKLUDERENDE MENIGHET

Inkludering har vært og er et prioritert område i Borg bispedømme. Derfor lanserte Borg bispedømmeråd våren 2017 prosjektet «Vår inkluderende menighet». Sjekkliste for arbeidet med å bygge en inkluderende menighet. I sjekklisten er det satt opp fem arbeidsområder; holdninger, gudstjeneste, trosopplæring, samhandling med kommunen og universell utfordring. Menighetene utfordres til å registrere seg, og slik forplikte seg til å aktivt arbeide med disse områdene.

Prosjektet har fått mange gode tilbakemeldinger; det er praktisk, målrettet og konkret, og det fordeler ansvaret for gjennomføringen på både ansatte og frivillige. Mange menigheter melder at de er i en prosess hvor målet er å registrere seg og jobbe etter de premissene prosjektet legger opp til. Innen utgangen av 2017 var det allerede 6 menigheter som hadde registrert seg. Andre bispedømmer har også vist interesse for prosjektet. Prosjektet følges opp med tilbud om veiledning.

prosjekt i Frogn kommune, i forhold til kartlegging av behov for tros- og livssynsutøvelse.

- Borg bispedømme har tatt initiativ til et utviklingsarbeid i samarbeid med fylkeslegen i Oslo og Akershus, om å tilskynde kommunene til å sette tjenestemottakers ønsker og behov for tros- og livssynsutøvelse på dagsorden.

Planer 2018: Resultatmålene i 3.a videreføres.

Status resultatmål 3.b Kirken er mer synlig i samfunnet

Nettsider: På nettsiden til Borg bispedømmeråd var det 9000 unike brukere og 18 000 økter i 2017, en økning på 18.4 % fra 2016. Antall økter hver dag er lavt mellom 40-60. Vi ser at de fleste brukerne er ansatte og interne, det er naturlig gitt sakenes innhold. Intranett: Per 31.12.17 er det 28 fellesråd av 38 som er innmeldt på intranettet. Dette er 12 flere enn i 2016. Med nytt intranett på plass i alle fellesrådene vil vi vurdere hvordan profilen og innholdet på de ulike kanalene må justeres. Borg bulletin hadde god spredning våren 2017 med over 1000 visninger av hvert nummer, mens utsendingene på høsten ikke hadde så mange visninger.

Sosiale medier: Målsettingen med Den norske kirkes side på Facebook er å spre nyheter fra bispedømmerådets arbeid og dele gode eksempler fra kirken i Borg. Det innlegget som genererte mest engasjement i 2017 var en video og bilder med Kristus er oppstanden fra Glemmen kirke som ga rekkevidde på 8 K med 1400 visninger. Innlegget med størst rekkevidde var fra Prestesamling i Lillestrøm kirke; 8,8 K ble nådd. Vi kan fortsatt bli bedre på kommunisere slik at vi øker kommentarer og delinger på siden. Menighetenes engasjement i sosiale medier har økt.

Oppslag i media: I 2017 hadde Den norske kirke i Borg 6419 oppslag i lokale og nasjonale medier (inkludert notiser etc). Det er en liten nedgang fra 2016. Ved siden av høytidene i april og desember var det mye oppslag i mediene om ny kirkeorganisasjon og reduksjon av kjøtt på arrangementer. Når det gjelder oppslag om dåp var det kun 15 av 82 saker som var relevante for dåpssaken. 3 av disse var negative. Dette er en skuffende status all den tid vi vet at positive oppslag i lokalmediene er med på å forme omdømmet og oppfatning av dåp både blant unge og eldre.

Generelt ser vi at arbeidet med å synliggjøre kirken er i bevegelse, det snakkes mer om kommunikasjon, kompetanse etterspørres i større grad, men kapasiteten og kompetansen i menighetene er utfordrende. Når det gjelder publikum ser vi i medlemsundersøkelsen av det er et potensiale for å synliggjøre mer det medlemmene er opptatt av, men som de ikke kjenner til: Sosialt arbeid, arbeid med flyktninger, fredsarbeid og vedlikehold av kirkebygningene.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

Arbeidet med å gjøre kirken mer synlig i samfunnet foregår på tre nivåer; 1. Kommunikasjon om bispedømmerådets aktivitet gjennom egne kanaler. 2.

ÅRETS MEDIESAK

I april 2017 ble bispedømmerådets kontorvirksomhet resertifisert som miljøfyrtårn. Ett av tiltakene i ny handlingsplan var å begrense kjøttforbruket ved matserving ved å tilby gode vegetariske alternativer og ved å bevisst velge retter uten eller med lite kjøtt. Dette slo Dagen opp 19.september med et stort bilde av en okse under tittelen: «Bannlyst av biskopen!» Det skapte debatt, både om det biskopen faktisk mener og meninger som ble tillagt ham. Til sammen ble det 60 oppslag i stort og smått, med en rekkevidde på om lag 3 millioner lesere. 40 av oppslagene er nøytrale, omtrent 10 er negative og 10 er positive. Saken ga stor oppmerksomhet til miljøarbeidet i Borg. For orden skyld: Det biskopen uttrykte var at han oppfordret til en kjøttfri mandag i uken, i tråd med gammel kristen tradisjon. I sjekklisten for Grønne menigheter er reduksjon av kjøttforbruk et av tiltakene menighetene kan velge.

Deltagelse i sentralt kommunikasjonsarbeid og 3. Gjennom kurs og veiledning faglig og tverrfaglig fra sekretariatet.

- Bidratt til bevissthet om betydning av- og hvordan skape positiv vinkling i mediene- men åpenbart ikke i tilstrekkelig grad.
- Går foran som eksempel for bruk av Facebook som kanal
- Bidratt med 12 kronikker fra biskopen som har godt gjennomslag i alle lokalmedier, bla om vigsel, skaperverk, påske og visitas.
- Utviklet dypdykk kommunikasjon og kommunikasjonsstrategi som ble vedtatt i bispedømmerådet i juni. Strategien er deretter kommunisert ut i diverse råd og på ulike arenaer.
- Støtter og oppmuntrer fellesråd og kirkeverger i beslutning om intranett og kirkenettsider.
- Gjennomført to kommunikasjonsverksteder om bruk av Facebook med 100 deltagere til sammen, og utviklet tips og triks til menighetenes Facebooksider.
- Utviklet kriterier og delt ut pris for årets beste menighetsblad med påfølgende verksted.

Planer for 2018: Resultatmålet videreføres, indikatorene knyttes mer til bdrs virksomhet og konkret rådgivning ut mot menighetene, bla i forbindelse med visitas.

Resultatmål 3.c Flere menigheter blir med i en bærekraftig forvaltning av skaperverket

Resultat: Ni nye menigheter ble grønne i 2017. Totalt er det nå 64 av 113 menigheter som er grønne. Det er flest nasjonalt. Mål oppnådd.

Analyse

Arbeidet med grønne menigheter fikk en opptur med utviklingen av nytt materiell. Ressursgruppa har jobbet målbevisst med å øke antall menigheter og møter særlig to holdninger mot å bli grønne i menighetene: Man har ingen som kan ta ansvar/har ikke kapasitet, eller man opplever ikke at konseptet gir mening eller «monner» i arbeidet for et bedre klima og miljø. Vi opplever at mange menigheter er på vei til å bli grønne, men at arbeidet tar tid å forankre, noe vi aktivt støtter oppunder. Det har vært et savn at det grønne arbeidet ikke rapporteres eller følges opp på regelmessig basis, disse systemene kom på plass i 2017. I 2017 videreføres arbeidet, og grønt arbeid er inkludert i alle samlinger og konferanser som arrangeres.

BDRs bidrag

- Ressursgruppa for forbruk og rettferd i Borg er aktiv med tre møter i året.
- Borg bdr ble resertifisert som miljøfyrtårn og skapte debatt med sitt mål om redusere kjøtt i bevertning.
- Grønt arbeid sto på agendaen både på ledersamling og årskonferanse.
- Borg bidro inn i det sentrale arbeidet med utvikling av miljøledelse i Dnk.
- Borg BDR bidrar til å formidle grønne historier via Facebook, Borg bulletin og nettsiden.
- Utvikling av Håpets katedral.

Planer 2018: Resultatmålene 3.c videreføres, men med videre målsetting for også å favne grønne fellesråd og miljøfyrtårnarbeidet.

Resultatmål 3.d Kirken gir rom for ulike kunst- og kulturuttrykk

Resultat: Kirkerommet blir aktivt brukt, både i regi av menighetene selv, men også av aktører utenfor kirken. Antall konserter og kulturarrangementer har gått opp 11,3 % i forhold til 2016. Antallet deltakere øker fra 138 000 til 149 000 i 2017. Mål oppnådd. I forbindelse med reformasjonsjubileet ble det arrangert en rekke utstillinger og konserter som nådde ut til mange. Flere menigheter utvikler spennende samarbeid med lokale foreninger, bla Drøbak Frogm som hadde ballettskolens dansere på en stor utendørs gudstjeneste 1. pinsedag.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

- Utvikling av CD Tårnhøye bølger med Magnus Grønneberg
- Formidling av gode eksempler og rådgivning til menighetene.
- Utvikling av Håpets katedral.

Planer 2018: Resultatmålet 3.d videreføres

Resultatmål 3.e: Utvikle arenaer for religionsdialog mellom Dnk og moskeer/andre religioner

Resultat: Foreningen «Dialogforum Østfold» ble etablert i 2015 som et samarbeid mellom Borg bispedømme, Sarpsborg kirkelige fellesråd, Metodistkirken, Kirkens Bymisjon, Det islamske fellesskap Bosnia og Hercegovina, Kurdisk islamsk trossamfunn, Det albanske kultur- og trossamfunn, og Muslim Culture Center.

Siden oppstarten har Dialogforum Østfold fått mange nye medlemmer, og satsset bevisst på å etablere seg som et ressurs- og kompetansesenter for religionsdialog, diapraxis og samhandling mellom kristne og muslimer. I 2017 har Dialogforum Østfold arbeidet særlig for å etablere dialogarenaer i Fredrikstad, der fellesrådet og tre av soknene, samt Frikirken, ble medlemmer i Dialogforum i 2017. Det er foreløpig få frivillige som lar seg engasjere i arbeidet, som hovedsakelig bæres av ansatte. Dette er en svakhet. Dialogforum Østfold planlegger å etablere arenaer også andre byer i Østfold i løpet av 2018.

I Østre Borgevysssel er «Trygg i Askim» en svært vellykket arena for samhandling mellom kirken og den muslimske befolkningen. I 2017 er dette arbeidet forsterket. Det er også gode arenaer for dialog og samhandling i Rakkestad, blant annet gjennom internasjonale grupper for både kvinner og menn.

I Vestre Borgevysssel er det etablert er dialogforum etter initiativ fra Moss kommune, og det meldes om generell svært god kontakt og dialog gjennom kultur- og samhandlingssatsningen til Arena og Moss menighet.

EN ROCKER OG EN KIRKE- MUSIKER MØTES I ROM SJØ

Magnus Grønneberg, frontfigur og vokalist i CC Cowboys, ble utfordret av Borg Bispedømmeråd og Kirkelig Kulturverksted til å tolke salmer av Egil Hovland (1924-2013). Det var nærliggende, for begge er profilerte musikere fra Fredrikstad, men likevel skapte møtet mer enn krusninger på vannflaten: Den ene var Norges fremste kirkemusiker i etterkrigstiden, den andre er en av landets mest spennende rock-profiler. Møtet ble en plate med tittelen "Tårnhøye bølger".

"Tårnhøye bølger" inneholder ti av Hovlands mest kjente salmemelodier. Produsent Erik Hillestad inviterte Knut Reiersrud til å gjøre Hovland-salmene egnet for et band bestående av Bjørn Holm (bass), Olaf Olsen (trommer) og Torjus Vierli (keyboards) foruten Reiersrud selv på gitarer og munnsspill. Hensikten med prosjektet er å bidra til at et nytt publikum kan få et forhold til disse salmene, som er noe av det fineste av nyskapt musikk fra kirken i etterkrigstiden.

På Romerike er det regelmessige møter mellom ledere i kirken, andre trossamfunn og politiet. I Fjellhamar er menigheten sterkt involvert i inkludering og dialog med vekt på aktiviteter, samtaler og miljøtiltak. Dette skjer blant annet i samarbeid med språkopplæringen.

Borg bispedømme har også samarbeid med buddhistiske miljøer, blant annet gjennom den årlige klimapilegrimsvandringen med Wat Thai-tempelet på Frogner i Østre Romerike.

Planer 2018: Resultatmålet 3e videreføres.

Resultatmål 3.f Øke antall deltakere på ungdomsarenaer

Resultat: Både antall ungdomsgudstjenester og gjennomsnittlig antall deltakere på ungdomsgudstjenester har økt. Antall lederkurs har hatt en stor nedgang, mens gjennomsnittlig deltakerantall på lederkurs har økt med 50 % fra 2016 til 2017. Mål oppnådd.

Analyse

Både antall ungdomsgudstjenester og antall deltakere på ungdomsgudstjenester har økt fra 2016 til 2017. Antall gudstjenester har økt med 5,6 %, men antallet deltakere har økt med 21 %. Antall lederkurs for 13-17 åringer har gått drastisk ned, med 44.5 %, derfor har også det totale antallet deltakere sunket. Det vi ser er at gjennomsnittlig antall deltakere per kurs er økt med 50 %. De aller fleste lederkurs er for ungdom etter konfirmantaldet. Ser man til tallene for tiltak etter konfirmasjonstid, holder oppslutningen seg stabil (105 både i 2016 og 2017). Det vil si at det er andre tiltak som overtar for lederkursene etter konfirmasjonstiden.

BDRs bidrag til resultatoppnåelse

I årsamtalene i trosopplæring har det vært fokus på frivillighet og hvordan styrke ungdom som frivillige i menighetene.

Planer 2018: Resultatmålet 3.f videreføres.

Resultatmål 3.g Flere av menighetene i Borg har tiltak for asylsøkere eller bosatte flyktninger.

Resultat: Det er rapportert om 49 tilbud til asylsøkere eller bosatte flyktninger. Dette er en økning fra 2016. Mål oppnådd.

Analyse: Inntrykket er at menighetene i Borg har bidratt aktivt de fleste steder i forbindelse med flyktningenes krise. Menighetene har også evnet å samarbeide med kommunene og andre organisasjoner og flere steder er det menighetene som har koordinert det frivillige arbeidet lokalt.

Borg bidrag til måloppnåelse:

- Biskopen har gått aktivt ut og oppfordret menighetene til innsats.
- Biskopen arrangerte i 2017 fagdager med fokus på inkludering av flyktninger, med bred deltakelse fra kirken, lokalsamfunn og offentlige myndigheter og etater (kommuner, IMDI).
- Borg biskop deltar i Fylkesmannens styringsgruppe for Prosjekt bosetting og Borg BDR deltar i fylkesberedskapsrådet og bidro i til å koble politi og menigheter.
- Borg har bidratt inn i sentralt arbeid med å samle gode eksempler og utvikle kurs for flyktningehjelpere.
- Borg BDR formidler aktivt gode erfaringer og eksempler fra menighetenes arbeid.

Planer 2018: Resultatmål 3.g videreføres.

3.2.5 Hovedmål 4 Flere får lyst til å jobbe i kirka

Resultatmål 4.a Rekrutteringen til vigslede stillinger styrkes.

Resultat: I 2017 er det foretatt seks ordinasjoner til prest, en diakonvigsling og en kateketvigsling. Dette er en nedgang på både presteordinasjoner og kateket- og diakonvigslinger siden 2016. Mål delvis oppnådd. BDR er fornøyd med det høye antallet presteordinasjoner.

Borg BDRs bidrag til måloppnåelse:

- Borg har hatt 5 kandidater som har gjennomført stiftspraksis i 2017.
- Vi har etablert en ordning hvor studenter tilbys samtale med personalsjef og personalrådgiver med tanke på å legge til rette for praksismuligheter og oppfølging under studietiden
- Borg BDR arbeider planmessig med god tilrettelegging av stiftspraksis. Kandidatene som er i praksis i Borg, får svært tidlig melding både om praksissted, nærmeste overordnede og veileder. Dette får vi svært gode tilbakemeldinger på, og vi får også melding om at kandidater bevisst velger å søke Borg pga. god personaloppfølging.

Resultatmål 4.b 2 % av medlemmene engasjerer seg i frivillig tjeneste i kirka. (1.6 % 2013)

Rapporten viser at det er en økning i antall frivillige i Borg, vi når resultatmålet for første gang. Noe av dette skyldes endring av rapporteringspraksis, på rapporteringsverkstedene viste det seg at ikke alle fulgte veiledningen når det gjaldt hvordan man telte frivillige. Borg bdr har i 2017 jobbet med utvikling av frivillighetsapp, støttet ulike initiativ til frivillighetsarbeid i menighetene og delt gode eksempler på aktiviteter som øker/støtter frivillighet.

	Differanse 2016-2017	Endring i %	2017	2016	2015	2014	2013
Frivillige medarb. Totalt	1981	21,7	11 101	9 120	9 361	8 713	7 826
Antall frivillige Gudstjenester	1527	37,2	5 634	4 107	3 763	3 526	3 024
Frivillige i barn- /trosoppl.arbeid (0-12 år)	67	3,6	1 915	1 848	1 767	1 955	1 888
Friv. I Ungd-/trosoppl. (13år og oppover	-89	-4,5	1 874	1 963	2 049	1 747	1 616
Antall Frivillige diakonalt arbeid	227	14,4	1 808	1 581	1 657	1 621	1 642
Antall friv. kultur- og konsertarr. (Ny 2014)	263	22,3	1 442	1 179	1 139	991	
Antall Frivillige komité og utvalgsarbeid	128	5,7	2 385	2 257	2 371	2 309	2 171
herav medl/vara MR- råd	-4	-0,4	958	962	1 051	944	943
Antall Frivillige annet arbeid	200	10,4	2 114	1 914	2 125	2 090	2 487

Resultatmål 4.c Ansatte scorer gjennomsnittlig 5 på trivsel på arbeidsplassen i arbeidsplassundersøkelsen.

I 2015 ble arbeidsplassundersøkelsen endret, slik at resultat for målet ikke kan hentes direkte ut fra statistikken. Det er ni spørsmål i undersøkelsen som omhandler informasjon, kommunikasjon, samarbeid, opplæring og oppfølging i tjenesten. Til sammen gir disse uttrykk for prestenes trivsel i arbeidssituasjon. Snittet for disse indikatorene er for 2017: 4,8 noe som er 0,1 prosentpoeng høyere enn i 2016. Gitt omstendighetene med innføring av arbeidstidsregnskap og virksomhetsoverdragelse oppleves tallene samlet sett som svært positive. Det er et godt samarbeid med vernetjenesten i bispedømmet.

Se kapittelet prestetjenesten for nærmere vurderinger.

Planer 2018: Resultatmålene 4.a, 4.b og 4.c videreføres.

Resultatmål 4.d Opprettholde antall kvalifiserte søkere pr. stilling

Se omtale i kapittelet under.

Prestetjenesten i Borg 2017

Det generelle inntrykk er at personalsituasjonen i Borg er svært stabil. På de aller fleste felter er det derfor bare små endringer i forhold til det som ble rapportert inn for 2016.

Bemannings situasjonen

I Borg bispedømmeråd er det opprettet 142 årsverk prestetjeneste. I årsverksrammen er inkludert biskop og integreringsprest. I tillegg kommer p.t. årsverket til PFs nasjonale leder. Den 31.12.17 var 9 av de 142 årsverkene betjent av vikar og 10,8 årsverk holdt vakante gjennom vakansestyling. På grunn av den vanskelige økonomiske situasjonen, var det i 2017 nødvendig å foreta innsparinger tilsvarende kr. 6 millioner på denne måten.

	2013	2014	2015	2016	2017
Antall årsverk prestetjeneste - fast ansatte	136	136,4	137,4	133,5	122,2

Bemanningen i bispedømmeadministrasjonen har vært uendret fra 2016 til 2017. Det er 13 personer i fast tilsatt stilling. Disse dekker 11,6 årsverk. Borg BDR er i 2017 sammen med Bjørgvin det bispedømmet som benytter lavest lønnsandel til administrasjonen.

Rekruttering

Rekruttering 2017 (2016 i parentes)	antall	% kvinner
Antall utlyste prestestillinger	16 (10)	
Antall søknader	126 (61)	46% (33%)
Antall tilsetninger	16 (9)	50% (11%)
Annen statlig prestestilling	11 (3)	63% (0%)
Annen kirkelig stilling	2 (0)	0 % (0%)
Utdanning	3 (4)	33% (25%)
Antall vigslinger	6 (11)	50% (55%)
Veien til prestetjeneste	32	50 %
Stiftspraksis	5	50 %

Tabell rekruttering 2017- Borg bispedømmeråd

I 2017 ble 16 prestestillinger lyst ut. Det innebærer at det var skifte i 12 % av stillingene, mot 7% i 2016. Dette blir vurdert som noe høyere enn normalen de siste år. Det var ikke nødvendig med 2.gangs utlysning på noen av stillingene i 2017.

Av de 16 som ble tilsatt i Borg i 2017, var halvparten kvinner. Dette er vi svært tilfreds med. Når det gjelder den prosentvise andel av kvinner i prestedtjeneste, har det vært en liten tilbakegang i 2017 med 33% mot 36% i 2016. Blant ledere (biskoper og proster) er kvinneandelen i 2017 oppe i 44% og kun forbigått av Sør-Hålogaland bispedømme.

Når det gjelder «Veien til prestedtjeneste» (VTP), var 31 personer i 2017 knyttet til Borg. Av disse var 52 % kvinner. Tallene fra VTP viser at vi kan forvente en relativt jevn fordeling mellom kjønnene når det gjelder fremtid søkning til prestedtjenesten.

Aldersfordeling, vikarbruk og stillingskategorier

	Under 40 år		40-49 år		50-59 år		Over 60 år		Totalt
Aldersfordelingen i presteskaper fast ansatte og vikarer	Antall	Pst.	antall	Pst.	antall	Pst.	antall	Pst.	antall
Borg 2017	15	11 %	35	26 %	40	29 %	47	34 %	137
Borg 2016	14	7 %	41	30 %	40	29 %	47	34 %	137
Totalt landet 2017	200	16 %	318	25 %	360	29 %	384	30 %	1262

Tabell aldersfordeling i presteskaper DNK

Sammenlikningen mellom bispedømmene viser at Borg har en lav andel prester under 40 år (11% i Borg mot 16% på nasjonalt nivå. Det er derfor en målsetting i bispedømmet å øke antall yngre prester både for å sikre fremtidig rekruttering og en god alderssammensetning i presteskaper. Bispedømmerådet har særlig prioritert tre tiltak for å øke andel av yngre prester.

1. God oppfølging av studenter/kandidater på VTP og Stiftspraksis.
2. Ved utlysning av nye prestestillinger i Borg angis at deltakelse i ABV er en arbeidsoppgave for prestene.
3. Ved ledighet gjøres enkelte soknepreststillinger om til kapellanstillinger. Dette muliggjør rekruttering av yngre medarbeidere. I 2017 ble 3 soknepreststillinger omgjort til kapellanstillinger.

Fratreden fra prestestillinger 2017	Antall	% kvinner
Antall fratredelser	8	50
Årsak til fratreden		
<i>Overgang til annen prestestilling</i>	5	80
<i>Overgang til stilling utenfor kirken</i>	0	0
<i>Fratreden til AFP</i>	1	0
<i>Fratreden ved oppnådd alderspensjon</i>	1	0
<i>Annet / ukjent</i>	1	0

Tabell fratreden fra prestestillinger 2017

Av de som i 2017 fratradte prestestillinger i Borg, gjorde 1 dette med avtalefestet pensjon (AFP), mens 1 gjorde det ved oppnådd pensjonsalder 67 år eller eldre.

Borg bispedømme har en betydelig andel prester i alderen fra 60 år og oppover (47 prester -34%). Dette er tall som ligger noe over det som er gjennomsnitt for Dnk samlet sett hvor 30% av presteskaper er i denne aldersgruppen. (Se tabell aldersfordeling) Å motivere godt voksne prester til å stå videre i tjenesten, vil derfor være en helt nødvendig oppgave for hele Dnk. Prostene i Borg er temmelig samstemte i at det som er viktig for å

holde denne gruppen prester i jobb lengst mulig handler om individuell tilrettelegging av arbeidsoppgaver og gode seniorordninger.

Bispedømmerådet har prioritert følgende tiltak:

1. Milepælsamtaler med alle prester som fyller 55 år hvor et sentralt poeng nettopp er hvordan tjenesten kan tilrettelegges for at prestene kan bli værende i tjeneste til oppnådd pensjonsalder
2. God og tett oppfølging fra prostene gjennom medarbeidersamtaler
3. Tilbud om arbeidsveiledning (ABV) og åndelig veiledning.

<i>Pensjonister og enkelttjenester 2017</i>		<i>Timer</i>	<i>Årsverk</i>
<i>Borg 2017</i>		4700	2,55
<i>Borg 2016</i>		3503	2,00

Tabell pensjonister og enkelttjenester 2017

<i>Enkelttjenester</i>	<i>Gudstjenester</i>			<i>Gravferd</i>			<i>Vigsel</i>			<i>Alle</i>
<i>Gudstjenester, gravferd, vigsel</i>	<i>Ekstern</i>	<i>Vikar</i>	<i>Totalt</i>	<i>Ekstern</i>	<i>Ansatt / Vikar</i>	<i>Totalt</i>	<i>Ekstern</i>	<i>Ansatt / Vikar</i>	<i>Totalt</i>	<i>Sum</i>
<i>Borg 2017</i>	71	15	86	88	27	115	6	59	65	266
<i>Borg 2016</i>	96	?		26	34	60	11	39	50	

Tabell ekstratjenester 2017

Med tanke på å sikre en god prestetjeneste er bispedømmet også avhengig av at pensjonerte prester går inn både i vikariater og enkelttjenester. Den tjeneste disse utførte i 2017 tilsvarer et volum på 2,55 årsverk.

I Dnk er gjennomsnittlig bruk av årsverk fra pensjonister til enkelttjenester om lag 3,5 årsverk. Det er helt naturlig at Borg, som ikke har ubesatte stillinger, har en lavere bruk av pensjonister enn mange øvrige bispedømmer. Inntil nå har bispedømmet hatt god tilgang på pensjonerte prester

Kirkelige handlinger per prest og prestedekning

Antall kirkemedlemmer pr presteårsverk (faste og vikarer)

	Prester	Medlemmer	Medlemmer og tilhørige	Medlemmer per prest	M og T per prest
<i>Borg</i>	132,2	472 178	493 355	3 572	3 732

*Beregningsgrunnlag: Ansatte pr 31.12.2017 og Kirkens medlemsregister (Foreløpige tall)
Tall i årsverk*

Oversikten nasjonalt viser at bare Oslo og Stavanger har større medlemsmasse per prest enn Borg.

	Presteårsverk	Totalt antall gudstjenester	Gjennomsnitt gudstjenester per presteårsverk
<i>Borg</i>	132,2	6 554	49,6
<i>Nasjonalt</i>	1201,67	61 158	50,9

Kilde: SSB og personalstatistikken. SSB tall er foreløpige.

Borg ligger under landsgjennomsnittet for gudstjenester per presteårsverk. Dette fordi antall gudstjenester er redusert siste år blant annet som følge av redusert bemanning gjennom vakansestyling.

Kirkelige handlinger pr presteårsverk (faste og vikarer)

	Prester	Antall konfirmanter	Per prest	Vielser	Per prest	Gravferder	Per prest	Dåps-handlinger	Per prest
<i>Borg</i>	132,2	4 717	35,7	982	7,4	4 476	33,9	3 527	26,7
<i>Nasjonalt</i>	1 201,67	35 588	29,6	7 417	6,2	36 075	30,0	30421	25,3

Beregningsgrunnlag: Ansatte pr 31.12.2017 og SSB (Foreløpige tall)
Tall i årsverk

Landsoversikten viser at Borg har mange kirkelige handlinger per prest, over landsgjennomsnittet for alle typer handlinger.

Prestene skal utøve sjelesorg og veiledning og gå med dødsbud

<i>Samtaler og soknebud</i>	2016	2017	<i>Endring 2016-2017</i>
<i>Soknebud</i>	350	314	-10,3 %
<i>Sjelesorgsamtaler</i>	3450	2876	-16,6 %

Tabell soknebud og sjelesorgsamtaler i Borg 2017

Som tabellen viser har det vært en tydelig nedgang i sjelesorgsamtaler og soknebud fra 2016 til 2017. Flere av prestene melder at mulige årsaker til denne nedgangen kan være vakanser i stilling og bruk av vikarer til enkelttjenester. Mindre synlighet lokalt kan også være forårsaket av arbeidstidsavtalen, meldes det. Tillit må bygges opp over tid, og krever tilstedeværelse på sykehjem og i lokalmiljøet. For øvrig gir prestene uttrykk for at prestene har mange samtaler knyttet til de kirkelige handlingene, og at «kvoten blir brukt opp» på dette.

Institusjonsprestenes årsstatistikk har en annen frist enn menighetene og er derfor ikke med i disse tallene. Foreløpige tall viser at institusjonsprestene har et betydelig antall sjelesorgsamtaler. I årsrapporten for 2018 vil vi forsøke å få tall for den totale virksomheten presentert.

BDRs bidrag til resultatmål 4.c og d, samt status for prestedtjenesten i 2017:

- Det er gjennomført milepælssamtale med alle prester ved fylte 55 år
- Bispedømmet legger særlige ressurser inn i oppfølging av VTP og Stiftspraksis
- Biskopen har utvidet til 3 årlige medarbeider/utviklingssamtaler med prostene. Ny samtale med særlig vekt på personalarbeid er lagt inn.
- Biskopen har to faste årlige møtepunkt med prestene prostivis
- BDR fortsetter sin prioritering av ABV. Biskopen har årlig fagdag med veilederne
- ABV er satt opp som arbeidsoppgave ved utlysning av prestestilling
- Det gis tilbud om Åndelig veiledning og biskop følger opp veilederne med årlig samling
- Det er arbeidet særlig med å spisse utlysningsteksten

3.3 Oppdrag i årsrapportbrevet datert 11.12.17

Samarbeid med skoler og barnehager.

I brev fra Kirkerådet 11.12.2017 bes det om rapportering på samarbeid skole-kirke, og barne- og ungdomsarbeidet i menighetene. Sistnevnte er allerede omtalt under pkt. 2.c og 3.f.

Samarbeid skole-kirke

Besøk i kirke utenom gudstjeneste og besøk fra kirkelig medarbeider

	Besøk i kirke utenom gudstjeneste						Besøk av kirkelig medarbeider					
	Antall besøk fra barnehager			Antall besøk fra skoler			Antall besøk i barnehager			Antall besøk i skoler		
	2016	2017	Endring	2016	2017	Endring	2016	2017	Endring	2016	2017	Endring
Borg	441	456	3 %	322	341	6 %	198	182	-8 %	328	304	-7 %
Totalsum	3302	3208	-3 %	274 5	2635	-4 %	180 5	170 6	-5 %	2081	197 2	-5 %

Kilde: SSB – Foreløpige tall. Tabellen angir antall besøk av én eller flere klasser/grupper i kirke utenom gudstjeneste, samt antall besøk av prest eller annen kirkelig medarbeider i barnehage og skole.

Kommentar:

Vi ser av statistikken at menighetene har prioritert å invitere skoler og barnehager til kirken, framfor å besøke skoler og barnehager. Dette har vi oppmuntret til fordi vi mener det skaper sterkere relasjoner og opplevelser for barna. Skolens læreplaner legger også opp til økt kjennskap til lokalt kirkebygg og uttrykk for kristendommens tilstedeværelse lokalt. Tallene for Borg ligger over landsgjennomsnittet når det gjelder besøk til kirken, og under landsgjennomsnittet for besøk av ansatte på skolen.

Utvikling for deltagelse i skolegudstjenester er positivt, og i menighetsrapporteringen for 2016 spurte vi om menighetene hadde merket forandring i relasjonen mellom skole-kirke etter Udirs veiledning om påmelding til skolegudstjenester. Kun 2 av 113 menigheter meldte om en negativ endring. 70 menigheter meldte tvert imot om en positiv endring og bedre relasjon. Arbeidet med å fremme skole-kirke samarbeidet fortsetter i 2018, blant annet ved at nytilsatt trosopplæringsrådgiver har master innenfor temaet.

3.4 Nærmere omtale av virkemiddelbruken

Virkemidlene Borg Bispedømmeråd har vurdert er Visitas, Personalforvaltning, Tilskuddsforvaltning, Kurs og veiledning, Kommunikasjon og Samarbeidsprosjekter.

3.4.1 Visitaser

Visitasesnes formål er å støtte, inspirere og veilede menigheter og ansatte, og gjøre kirkens nærvær synlig i lokalsamfunnet. Visitasene er forankret i visitasreglement for Den norske kirke. I Borg bispedømme er det utarbeidet en visitasveiledning for menighetene til bruk i forberedelsene. Borg er oppdelt i 51 visitasområder og biskopen gjennomfører 5-7 visitaser i året, normalt fra tirsdag til fredag, samt søndag.

Resultater: Borg bispedømmeråd vurderer at visitasene i 2017 ble gjennomført i henhold til visitasinstituttets intensjon. Evalueringene som er gjennomført på prostenes visitasoppfølgende møter ½ år etter gjennomført visitas viser gode resultater. I hver visitas utvikles en visitasinnberetning og et visitasforedrag som gir en oversikt over og vurdering av situasjonen i lokalkirken. Visitasene er vesentlig for resultatoppnåelse på hovedmålene. I tillegg vil Borg biskop og bispedømmeråd trekke fram følgende eksempler på bidrag til resultater av visitasene:

- Økt innsats mot barnefattigdom i Fredrikstad, i samarbeid mellom kommunen, Den norske kirke, Blå Kors og Kirkens Bymisjon (visitas i Rolvsøy 2016 og Domkirken sokn 2017).
- Flere kommuner har som følge av visitaser implementert og kvalitetssikret rutiner for tros- og livssynsutøvelse for de som mottar kommunale helse- og omsorgstjenester (Fredrikstad, Sarpsborg, Lørenskog, Skiptvet).

Vurdering av ressursbruk: Ved Borg bispedømmeråd er det seniorrådgiver i teologi som håndterer visitaskalender, planlegging, gjennomføring og skriver utkast til visitasforedrag. Til hver visitas går det med ca. 10 virkedager. Biskopen gjennomfører visitasen og bruker et timetall tilsvarende 8 virkedager. Prostene bruker mellom 7 og 11 virkedager. I tillegg legges det ned et omfattende arbeid lokalt med rapport og forberedelser. Totalt sett brukes det 4 månedsværk av bispedømmerådets budsjett på visitaser. Dette mener vi er effektiv ressursbruk vurdert opp mot resultatene.

3.4.2 Kurs, fagdager og veiledning

Kurs og rådgivningsfunksjonen til sekretariatet og biskop er et viktig virkemiddel. Biskopens tilsynsansvar omfatter å «rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelig tilsatte og øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og veiledning». Sekretariatet utfører et betydelig veiledningsarbeid overfor proster, kirkeverger, menigheter og øvrige ansatte i Den norske kirke i Borg, både via telefon, epost og i direkte møter og samlinger.

Resultater: Det har vært en økning i antall kurs og samlinger i 2017, samlingene har i større grad vært avholdt regionalt/lokalt og har hatt flere deltakere enn i 2016. Det har vært avholdt 10 fagdager og samlinger i biskopens regi med til sammen 425 deltakere, blant annet to rådslag. For prestene er det avholdt tre regionale samlinger i januar. Det har vært avholdt 27 andre kurs og kompetansehevende tiltak innenfor trosopplæring, kommunikasjon, kultur, inkludering, diakoni med til sammen 540 deltagere. På ledersamlingen i mars deltok 110 ledere i råd og menigheter. Utover dette har rådgiverne deltatt med innledning, foredrag og workshop på diverse trosopplæringsforum i prostiene.

Evalueringer er gjennomført på 90 % av kursene/fagdage. Evalueringene er gjennomgående gode. Omlag 80 % av deltagerne synes kurset/fagdagen har vært nyttig. Det er flere tilfredse og færre misfornøyde deltagere i 2017 enn 2016, en positiv utvikling vi er glade for.

Ressursbruk: Totalt er ressursbruken omtrent den samme i 2017 som 2016. Dette skyldes menighetsutvikling i Borg (muv-Borg), kommunikasjonsløftet. Biskopens fagdager medfører om lag 55 dagsverk. Øvrige kurs og kompetansetiltak om lag 80 dagsverk.. Kostnadene knyttet til gjennomføring er minimale, men på arrangementene i bispegården brukes det merkantile funksjoner i vertskapsarbeidet om lag 15 dagsverk. Veiledning og rådgiving krever betydelig ressurser, et anslag er at om lag 30 % av ansattes tid går med til ekstern rådgivning.

Vurdering av ressursbruken: Kurs og fagdager vurderes som effektiv i kompetanse-, relasjons- og kulturutvikling. Nærvær av ledere på kurs og fagdager vurderes også som effektiv ressursbruk. Gitt reduksjon i administrasjonsmidler er det krevende å finne et godt balansepunkt mellom funksjon som kompetansesenter og funksjon som forvaltningsorgan. Ressursbruken på kurs og veiledning er i forhold til 2017 justert både mht til samarbeid med lokale menigheter, og plassering i tid og rom. Vi har lyktes med å effektiviseres veiledningen ved å dele erfaringer på nettsiden både på kommunikasjon, menighetsutvikling, pilegrim og inkluderende menighet. Dette arbeidet fortsetter også med videokurs i 2018.

3.4.3 Personalforvaltning

Biskopen leder prestatjenesten i bispedømmet og treffer samtlige prester 2 ganger i året. Under visitaser gjennomføres det tilsynssamtale med samtlige prester og viglede medarbeidere. Biskopens ledelse skjer primært gjennom prostene, og Borg biskop har derfor prioritert denne relasjonen. Borg biskop har årlige medarbeidersamtaler med alle proster. I tillegg til dette gjennomføres også en årlig utviklingssamtale som oppfølging av medarbeidersamtalen og en årlig samtale sammen med personalsjef om personalspørsmål. Arbeidsveiledning er et viktig virkemiddel for kvalitetssikring av tjenesten, og Borg bispedømme har lang tradisjon for å prioritere dette arbeidet. Personalavdelingen utfører mye direkte rådgivning. Etter og videreutdanning er et viktig element i personalforvaltningen.

Resultater: I 2017 var det i Borg bispedømme 7 prostemøter (heldags). Prostene deltok på 2 nasjonale lederutviklingssamlinger. Arbeidsveiledning: 80 prester (62 %) deltok i 2017 i kontinuerlig gruppeveiledning. ABV er et viktig verktøy i personalforvaltningen. Arbeidsplassundersøkelsen for prestene i 2017 viser en svak oppgang fra i 2016. Etter- og videreutdanning for presteskaper har i 2017 vært slutføring av bispemøtets studieopplegg Reformasjon NÅ. Alle prester i Borg har deltatt. I tillegg har tre prester deltatt på etter- og videreutdanning i strategisk ledelse av lokalkirken i samarbeid med Menighetsfakultetet.

Ressursbruk: Det er om lag to årsverk knyttet til personalforvaltningen i tillegg til biskopens og stiftsdirektørens tid.

Vurdering av ressursbruk: Personalforvaltningen vurderes som svært effektiv i Borg bispedømme. Det er likevel en utfordring at personalavdelingen har for få stillingsressurser i forhold til oppgavene som skal løses. Dette fører til en krevende arbeidssituasjon for de ansatte i administrasjonen. Arbeidsveiledning vurderes som effektiv ressursbruk. Forebygging av personalsaker ved hjelp av veiledning fra sekretariatet vurderes som effektiv ressursbruk. Personalforvaltningen blir svært viktig i tiden fremover.

3.4.4 Kommunikasjon

Borg BDR har prioritert kommunikasjon som virkemiddel. Det er ansatt en kommunikasjonsrådgiver i 50% stilling.

Resultater: Kommunikasjon har vært brukt aktivt i arbeidet med menighetsutvikling og synliggjøring i 2017. Særlig i arbeidet med å øke antall døpte har både det interne og eksterne kommunikasjonsarbeidet bidratt til måloppnåelse. Det er krevende å bidra til utvikling i det lokale kommunikasjonsarbeidet da kommunikasjonsansvaret ikke ligger på en person, men deles av flere, ofte med dårlig kapasitet til kommunikasjonsarbeidet. Kommunikasjon har også vært viktig i arbeidet med å utvikle samhandling på tvers av

nivåer og organisasjoner. Borg bulletin er organet for internkommunikasjon i Borg BDR. Resultatene for nettside, Facebook og lokalaviser er beskrevet under resultatmål 3.b i punkt 3.2.3. Brukerundersøkelsen viser at det er et potensiale i å bruke kommunikasjon som virkemiddel mer i forbindelse med utvikling og etablering av ny virksomhet.

Ressursbruk: Lønn til 50 % kommunikasjonsrådgiver samt midler til trosopplæring.

Vurdering av ressursbruk: Ressursbruken vurderes som svært effektiv. Ut fra behovene og utfordringene er ressursbehovet større enn et halvt årsverk.

3.4.5 Tilskuddsforvaltning – budsjettgruppe 1B

3.4.5.1 Tildeling diakoni, katekese og kirkemusikk

Fellesrådene i Borg som har statlig finansierte kateket- og diakonstillinger tildeles øremerkede midler fra budsjettgruppe 1B, fra de samme midlene ytes også tilskudd til kirkemusikk ved Fredrikstad domkirke. I 2017 ble det utbetalt kr 14.045.000,- fordelt på 17 diakonstillinger, 15 kateketstillinger (hvorav to i 50%), samt at Fredrikstad kirkelige fellesråd ble tildelt kr. 110.000,- til kirkemusikk ved domkirken. Den tildelte rammen til Borg utgjorde i 2017 kr 14.004.000,-.

3.4.5.2 Tildeling trosopplæring

Tilskudd til trosopplæring fra gruppe 1B til Borg bispedømme utgjorde i 2017 kr 37.846.000,-. I tillegg kom kr 791.000,- i mindreforbruk overført fra 2016. Av dette mindreforbruket ble kr 529.000,- etterbetalt for 2016 til et av fellesrådene. Det er til sammen utbetalt tilskudd til trosopplæring med kr 38.300.315,- til fellesrådene i Borg i 2017. Dvs. det gjenstår pr 31.12.2017 et mindreforbruk for midler øremerket trosopplæring på kr 336.685,-.

3.4.6 Samarbeid og alliansebygging

Siden midler til drift og utvikling er begrenset, er samarbeid med andre organer og organisasjoner en viktig strategi og et effektivt virkemiddel i Borg bispedømmeråds arbeid.

Resultater:

Samarbeidet med Borg kirkevergelag har resultert i et systematisk strategisk arbeid gjennom hele året. Dette har ført til tverrfaglig ABV, en vellykket årskonferanse Borg arbeidsgiverforum, og en felles oppfølging av strategiplan for Den norske kirke i Borg. Gjennom samarbeidet med organisasjonene i Samarbeid Menighet og Misjon (SMM) mobiliseres menighetene til globalt engasjement. For å styrke inkluderingen av religiøse minoriteter og særlig den muslimske befolkningen, besluttet Bispedømmerådet i 2013 å starte prosessen med å etablere et Dialogsenter lokalisert i Sarpsborg. I 2015 ble Dialogforum Østfold etablert som en forening av menigheter, moskeer og Kirkens Bymisjon. Dialogsamarbeidet er utvidet i 2017 til Moss, Sørums og Askim.

I 2017 er vennsapsavtalen med Gøteborg stift implementert. Formålet med samarbeidet er faglig utveksling og samarbeid på utvalgte områder. Det har vært flere felles møter, personell på ulike nivåer har deltatt på uike samlinger i hvert stift/bispedømme og vi bidrar med faglig kompetanse til hverandre. Arbeidet med å videreutvikle pilegrimsleden i Borg gjøres i samarbeid med Østfold og Akershus Fylkeskommuner og Oslo Pilegrimscenter. I 2017 har samarbeidet resultert i pilegrimsprest i 20 % stilling i Sarpsborg.

Vurdering av ressursbruk: Ressursbruken til samarbeid og alliansebygging har gjort det mulig å gjøre mer enn det vi ellers hadde fått til. Samarbeid vurderes som et effektivt og strategisk viktig virkemiddel. Samarbeid vurderes også som et viktig forebyggende virkemiddel for å unngå framtidige konflikter, særlig gjelder dette kirkeordning.

IV. Styring og kontroll i virksomheten

4.1 HMS/arbeidsmiljø

Borg bispedømmeråd har IA-avtale og arbeidet gjennomføres i henhold til inngått avtale.

Det samlede sykefravær i Borg bispedømme 2017 er på 3,42 % for administrasjonen og 4,83 % for presteskaper. Dette er en god del lavere enn tilsvarende tall for 2016, men det knytter seg noe usikkerhet til tallgrunnlaget. Basert på nye tall mottatt fra Kirkerådet 01.03.18 ligger Borg noe under landet som helhet totalt sett. Tall for sykerefusjoner er også lavere enn 2016, så det indikerer en reell nedgang i sykefravær.

Borg BDR følger denne situasjonen svært nøye. Sykefraværet er tematisert på møtene i RAMU. Slik vi er kjent med og vurderer dette, skyldes bare en liten del av det samlede sykefravær arbeidsrelaterte sykemeldinger.

I samarbeid med vernetjenesten ble det gjennomført egen Arbeidsplassundersøkelse også for 2017. Denne ble gjennomgått og drøftet på eget RAMU møte i desember 2017. Undersøkelsen viste at når vi regner ut et gjennomsnitt for de indikatorer som handler om trivsel på arbeidsplassen, er samlet vurdering (på en skala fra 1-6) på 4,8. Dette er ganske jevnt med 2016. Når vi samtidig vet at 2017 var andre året med stor vakansestyling - i tillegg til den usikkerhet som har vært knyttet til både innføring av nye arbeidsplaner og virksomhetsoverdragelse – vurderes dette samlet sett som svært positivt. Særlig relasjonen til prestene scorer høyt og er en god indikator på godt arbeidsmiljø og god ledelse av prestetjenesten.

Tallene for Borg viser at sykefraværet er høyere blant våre kvinnelige prester, 8,43% mot 2,95% for menn. Borg bispedømme er kjent med dette og følger utviklingen nøye. Tallgrunnlaget på dette feltet er imidlertid så lite at det vil bryte med personvernet å kommentere dette ytterligere.

Miljø

Borg bispedømmekontor ble resertifisert som Miljøfyrtårn i mars 2017. Se vedlegg 1 for miljørapport 2016. Miljørapport 2017 er ikke klar.

4.2. Likestilling

Kjønnsfordeling, fordelt på stillingsgrupper		Ledere		Rådgivere		Konsulenter		Totalt	
		antall	% kvinner	antall	% kvinner	antall	% kvinner	antall	% kvinner
		Borg	2015		33 %		43 %		100 %
	2016		33 %		43 %		100 %	13	54 %
	2017		25 %		43 %		100 %	13	54 %
Totalt	2014		35 %		52 %		89 %	241	53 %
	2015		35 %		53 %		89 %	183	56 %
	2016		36 %		54 %		88 %	180	56 %

Av ledere ved bispedømmekontoret er det en andel av kvinner på 25%. Ledergruppen består av 4 personer. (biskop ikke medregnet). Den kvinnelige andel av rådgivere er 43% som i 2016.

Likelønn - Administrasjonen	Ledere	Rådgivere	Konsulenter	Totalt
Borg 2015	84 %	95 %		85 %
Borg 2016	84 %	93 %		84 %
Borg 2017	92 %	96 %		85 %
DnK totalt 2017	97 %	96 %		91 %

Kvinnens gjennomsnittslønn i prosent av menns – Kirkens personalsystem

Tabellen viser at Borg ligger noe under landsgjennomsnittet når det gjelder likelønn i administrasjonen. Dette er relativt stabile tall. Blant lederne i administrasjonen har kvinnenes lønn relativt sett steget med hele 8 prosentpoeng. Dette skyldes at ledergruppen (foruten biskopen) gikk fra tre til fire medlemmer i desember 2017. De to nye avdelingslederne hadde lavere lønn enn avtroppende personalsjef pr. 31.12, slik at den ene kvinnen i ledergruppen relativt sett hadde merkbart høyere lønn enn snittet for mennene pr. 31.12.

Likelønn - Prestestillinger	Prost	Sokneprest	Kapellan	Andre	Totalt
Borg 2015	94 %	100 %	99 %	95 %	98 %
Borg 2016	93 %	100 %	98 %	94 %	98 %
Borg 2017	93 %	99 %	98 %	93 %	96 %
DnK totalt 2017	98 %	98 %	99 %	97 %	97 %

Kvinnens gjennomsnittslønn i prosent av menns – Kirkens personalsystem

Sammenliknet med de øvrige bispedømmene ligger Borg kun ett prosentpoeng under snittet totalt sett. Det er blant sokneprester og kapellaner der målet om likelønn er svært nært å være oppfylt. For proster er det derimot mer utfordrende. Noe av forklaringen her kan skyldes alder, da de 4 kvinnene i prostegruppa ligger gjennomsnittlig lavere i alder enn de 5 mennene.

Kjønnsfordeling, fordelt på stillingsgrupper		Biskop /prost		Prester	
		antall	% kvinner	antall	% kvinner
		Borg	2015	10	40 %
	2016	10	40%	137	36 %
	2017	10	40%	132	33 %
Totalt	2015	111	27,9 %	1294	31 %
	2016	106	29,2%	1273	32 %
	2017	97	31,96%	1202	33 %

Det er en god kjønnsfordeling av lederstillingene i Borg bispedømme (Biskop/prost) på 40%. Når det gjelder andel kvinnelige prester, er det en nedgang på 3 prosentpoeng fra 2016. Borg bispedømme ligger dermed på landsgjennomsnittet (32%) . Borg bispedømmeråd har en bevisst holdning til å rekruttere flere kvinner til prestestillinger og lederstillinger.

4.3 Samfunnssikkerhet og beredskap

Det er ikke gjennomført ROS analyser da bispedømmets aktiviteter ikke anses å være avgjørende for liv, helse eller miljø. Bispedømmerådets beredskapsplan er revidert etter gjeldende retningslinjer. BDR deltok i 2017 i fylkesberedskapsrådene og Fylkesmannen i Østfold sin fagdag i desember om beredskap i kirker og ved større kirkelige arrangementer. Dette vil bli fulgt opp som eget tema under Årskonferansen for kirkeverger og proster i mai 2018.

C VURDERING AV MISLIGHETSRIKHO

Borg bispedømmeråd har innført rutiner for avdekking av mislighold i virksomheten etter standarder på statlig sektor og følger de rutiner som er i henhold til økonomi-instruks fastsatt av bispedømmerådet. Det er etter vår vurdering liten risiko for misligheter siden rutiner og kontroller vil fange opp avvik.

Etiske standarder

Virksomheten har utarbeidet egne etiske retningslinjer og gjort disse kjent i organisasjonen bl.a. i rutinehåndboken «Prest i Borg» og i HMS-permen.

V. Vurdering av framtidsutsikter

En kirke for alle. Erfaringene fra visitasene viser at lokalsamfunnene fortsatt opplever at Den norske kirke favner store deler av befolkningen og at Dnk har et betydelig samfunnsoppdrag, det blir viktig å utvikle kirkens samfunnsoppdrag parallelt med utvikling av menigheten. I stadig flere kommuner anerkjennes kirkens rolle som «lim» i mangfoldige lokalsamfunn under stor utvikling. Det forventes at de økonomiske rammene for stat og kommune og befolkningen generelt blir strammere, samtidig som ulikhetene øker og må forventes å bli mer synlig i årene som kommer. Selv om alle partier i styringsposisjon nasjonalt og lokalt er opptatt av å hindre at noen sakter akterut, er det nødvendig å overvåke hvordan særlig utsatte grupper blir tilgodesett i årene i næringslivet og offentlige budsjetter i årene fremover. Det blir en stor utfordring for kirken i Borg å være en kirke for alle slik at kirkens gudstjenestefeiring og andre tiltak blir steder for inkludering og livskraft. Det må rettes et særlig fokus på å utvikle lokalkirken og profilere dens mange arenaer som inkluderende og kostnadsfrie tiltak, det gjelder ikke minst gudstjenestelivet, barne- og ungdomsarbeid og trosopplæringens mange tilbud. Vi ser at det er nødvendig å ha fokus på gudstjenesten som kommunikasjon. Vi ser også at endringer i folks helgevaner og medievaner betyr at vi må tenke nytt for å nå ut med søndagens gudstjenester og kirkens budskap generelt. Endrede økonomiske rammebetingelser og sviktende rekruttering til prestetjenesten er faktorer som kan bidra til lavere gudstjenestefrekvens og utfordre kirkens oppdrag med å være kirke for alle. Det vil kanskje være behov for å tenke nytt om lekmannsforkynnelse og innsamling av midler for å opprettholde aktivitetsnivået. Vi ser at det er behov for å bruke kommunikasjon som virkemiddel mer aktivt framover, både ved å søke etter folk med kommunikasjonskompetanse, og gjennom konkrete prosjekter med stor symbolverdi som for eksempel Håpets katedral.

Viktig betydning for barn og unge. Det har i 2017 blitt enda klarere at alt for mange ungdommer sliter med et stort forventningspress og derav følgende psykiske lidelser. Mye tyder på at de er symptombærere for en mørk side i vår kultur som det blir stadig viktigere å adressere for alle samfunnsaktører. Rapporter fra flere menigheter indikerer at særlig ungdommene i økende grad erfarer kirken som et inkluderende og trygt sted. Det betyr også at kirken må utvikle gode og meningsfulle handlingsalternativer for mennesker som av ulike grunner er ute av arbeidslivet, enten det skyldes sykdom eller alder. Trosopplæringsreformen er et svært sentralt virkemiddel Den norske kirke har for å utvikle arenaer for barn og unge med deres foresatte der bekreftelse av alles menneskeverd og akseptering er den sentrale normsetter. Selv om mange menigheter jobber godt med reformen og langt på vei lykkes med å være folkekirke for alle dømte barn og unge, er det bekymringsfullt at vi i det store og hele ikke når de oppslutningstall som var forventet på de utvalgte, nasjonale bredde tiltakene. Dette til tross for at 30.000 barn og unge deltok på et trosopplæringstiltak i 2017 i Borg. Det er også en utfordring knyttet til kontinuitet i arbeidet når det oppstår vakanser og ulikt fravær i de lokale stabene, noe som i 2017 har blitt forsterket ved betydelig vakansestyring grunnet krevende økonomi. Vi må finne mer effektive tiltak for å øke oppslutningen om trosopplæring og vi må økt fokus på skole-kirke samarbeidet.

Krisene som fører til at mennesker drives på flukt og også kommer til Norge, må i globaliseringen og kommunikasjonsrevolusjonens tidsalder forventes å øke i årene fremover. Kirkens hovedoppgave i Borg er å intensivere sitt arbeid i hvert eneste lokalsamfunn for å sikre gjestfrihet og inkludering av dem som får anerkjent sitt beskyttelsesbehov og dermed får opphold i Norge. I tillegg må forkynnelse og undervisning legge stor vekt på å styrke inkluderende holdninger og handlinger hos kirkegjengere og andre i lokalsamfunnet. Den norske kirke er lokalsamfunnets sentrale religiøse aktør og har derfor et særlig ansvar for å sikre at mennesker med annen tro blir inkludert på en god måte og at kristne fra andre kirkesamfunn finner gode fellesskap. Økt bruk av kirkene til «innvandrermenigheter» vil måtte prioriteres, erfaringene så langt er gode der det skjer. Vi ser også et sterkt økende behov for lokalkirken å engasjere seg overfor asylmottakene og bosatte flyktninger.

Utvikling av framtidens folkekirke.

Region- og kommunereformen vil ha konsekvenser for den fremtidige kirkelig inndelingen. Bispedømmerådet vurderer nå endringer i prostigrener slik at den kirkelig virksomhet kan være bedre tilpasset de nye mulighetene og utfordringene som denne reformen fører til.

Proessen med overgangen fra statskirke til grunnlovsfestet folkekirke gjør at en lang rekke spenninger i Den norske kirke kommer til overflaten og må håndteres av kirkens organer på alle nivåer. Det blir svært viktig for Den norske kirke i Borg å fortsette arbeidet med å gi ulike grupperinger rom nok til å utvikle sine særpreg innenfor en felles retning og identitet i et forsonet mangfold, bundet sammen av evangeliets forkynnelse og forvaltningen av sakramentene. Virksomhetsoverdragelsen er gjennomført og det nye rettssubjektet er i drift. Det har vært gjort et stort arbeid som også har gitt oss erfaringer fra prosessene rundt omstillingsarbeidet, disse må danne grunnlag for det videre arbeidet. Det gjenstår et arbeid med organisasjonsutvikling, samordning og kvalitetssikring mellom Kirkerådet og bispedømmerådene med tanke på best mulig ressursutnyttelse og resultatoppgåelse. Vi ser stadig tydeligere at vi bør søke samarbeid med bispedømmer som har de samme utfordringene som oss både på dåp, trosopplæring og generell mobilisering av medlemmene. Det blir en hovedutfordring i en tid med nødvendig fokus på kirkeordningsspørsmål å gi rom og energi til å utvikle Den norske kirke i Borg som en raus folkekirke som gir mennesker livshjelp, livsmestring og livstolkning for alle medlemmer og hele lokalsamfunnet. Menighetsutvikling i samarbeid med lokalsamfunn og medlemmer blir avgjørende. Et annet virkemiddel for å styrke samhandling, relevans og engasjement i Den norske kirke i Borg, er den strategiplanen som bispedømmerådet vedtok i januar 2015 for perioden 2015-2020. Erfaringene fra menighetsrapporteringen i 2016 viser at 33 % av menighetene har jobbet med strategiplanen og/eller strategiverktøyet som ligger i den. Det er grunn til å tro at dette er et tjenlig redskap for å legge til rette for gode utviklingsprosesser i møte med fremtiden. Vi ser at interessen for bruk av statistikk i utvikling og styring øker, det betyr at stadig flere bruker tid på interne prosesser i en tid med store endringer og behov for kulturendring.

Vi står fortsatt overfor en rekke utfordringer når det gjelder **rekruttering** av medarbeidere i de ulike kirkelige tjenestene. Samtidig er også den langt mer fleksible kulturen blant de nye generasjoner arbeidstakere en stor mulighet fordi vi kan rekruttere medarbeidere i alle livsfaser. Forutsetningen er at vi får en struktur i den fremtidige kirkeordningen som styrker samhandling og rolleklarhet og der organisasjonskulturen er tilpasset kunnskapsmedarbeideres forventning til handlingsrom og faglig og personlig oppfølging. Vi ser vi at det vil bli en utfordring når alle bispedømmene skal rekruttere fra en stadig mindre søkermasse. Borg vil profilere de fortrinn og kvaliteter som særpreger vårt bispedømme.

De **økonomiske rammebetingelsene** for Borg bispedømmeråd er krevende i 2018 og årene framover. I 2017 manglet det midler tilsvarende drøyt 10 årsverk for å opprettholde bemanningen i de opprettede årsverkene. Borg bruker en stor andel av rammebevilgning til lønnsutgifter, hele 92 % av bevilgningene brukes til lønn. Sammenlignet med landet for øvrig og medlemsgrunnlaget bruker Borg sammen med Bjørgvin størst andel budsjett på prestatetjeneste, og det er til dels store forskjeller mellom bispedømmene. Sammenlignet med ressursbruk i øvrige bispedømmer har Borg en svært effektiv administrasjon, det er vår vurdering at smertegrensen er nådd og at en ytterligere reduksjon ikke er forsvarlig i administrasjonen. For å sikre en landsdekkende folkekirke i Borg er det avgjørende at arbeidet med ny fordelingsnøkkel mellom bispedømmene ikke utsettes. Vi får signaler fra prostene på at vakansestyling er krevende, og vurderer løpende bruken av dette virkemiddelet for å tilpasse driften etter de økonomiske rammene.

VI. Årsregnskap

6.1 Ledelseskommantar årsregnskapet 2017

Formål

Borg biskop og bispedømmeråd mottok i 2017 tildeling fra Kirkerådet. Kulturdepartementet har videreført formålet med bevilgningene etter virksomhetsoverdragelsen fra staten 1. januar 2017: «Bevilgningen under kapitlet skal støtte opp under Den norske kirke i samsvar med Grunnloven § 16. Dette er hovedformålet. Fra hovedmålet er det utledet følgende mål:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke.
- Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke.
- Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle barn.
- Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.»

Borg biskop og bispedømmeråds årsrapport for 2017 presenterer hvordan dette er søkt ivaretatt i året som gikk.

Vurderinger av vesentlige forhold ved årsregnskapet 2017

Ved virksomhetsoverdragelsen fra staten til rettssubjektet Den norske kirke 1. januar 2017 ble det innført nye system for lønn, personal, regnskap og budsjett (LPR-systemer). Dette har gitt til dels store utfordringer for driften og økonomistyringen i bispedømmet i 2017. Samlet sett mener vi regnskapet gir et dekkende bilde av Borg bispedømmeråds disponible tildelinger, og av regnskapsførte inntekter og kostnader for 2017.

Samlet for 2017 har Kirkerådet ved tilskudds-brev, inkl. overførte mindre-forbruk fra 2016 stilt kr 189.097.000,- til rådighet for Borg biskop og bispedømmeråd. Tildelingen er fordelt mellom budsjettgruppe 1A med kr 135.715.000,- og budsjettgruppe 1B med kr 53.382.000,-. Ytterligere detaljer vises i utdraget under hvor tallene for Borg er trukket ut fra rettssubjektet samlede oversikt.

Revisjonsordning

Regnskap for Borg biskop og bispedømmeråd inngår fra og med 2017 i rettssubjektet Den norske kirkes årsregnskap. E&Y er revisor for rettssubjektet. Borg biskop og bispedømmeråd mottok for 2016 en ren revisjonsberetning fra Riksrevisjonen.

Karin Elin Berg
leder
Borg bispedømmeråd

Per Johan Bjerkeli
stiftsdirektør

6.2 Borg bispedømmeråd – utdrag av regnskap og tildelte midler 2017

- tall i hele 1000

Budsjettgruppe 1A – Lønn og drift for presteskaper og administrasjon

Den norske kirke	Regnskap pr des 2017				
	Tilskudd	Lønn	Drift	Kostnader	Inntekter
220 - Borg	0	123 043	10 099	133 143	-822

Tildeling jf korr tildelingsbrev 2017		
	Kostnader	Inntekter
	136 080	-365

Mindreforbruk 31.12.2017		
	Kostnader	Inntekter
	2 937	457

Budsjettgruppe 1B – Trosopplæring, diakoni mv. og OVF-midler

Tilskudd	Regnskap pr des 2017				Sum
	Trosopplæring	Diakoni	Domkirke/Gr 2 og 3	OVF/Annet	
2204900 - Tilskudd	38 300	14 045	-	656	53 002

Årsbudsjett iht korr tildelingsbrev 2017				
Trosopplæring	Diakoni	Domkirke/Gr 2 og 3	OVF/Annet	Sum
38 637	14 004	-	741	53 382

Ubrukte midler pr desember				
Trosopplæring	Diakoni	Domkirke/Gr 2 og 3	OVF/Annet	Sum
337	-41	-	85	380

DEN NORSKE KIRKE
Borg bispedømmeråd